ÜLDKOHTU OTSUS (kuues koda)

17. detsember 2009 *

Kohtuasjas T-58/01,

Solvay SA, asukoht Brüssel (Belgia), esindajad: advokaadid L. Simont, P.-A. Foriers, G. Block, F. Louis ja A. Vallery,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: P. Oliver ja J. Currall, keda abistas advokaat N. Coutrelis,

kostja,

mille ese on esimese võimalusena nõue tühistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsus 2003/5/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (ELT 2003, L 10, lk 1), ja teise võimalusena nõue tühistada hagejale määratud trahv või vähendada seda,

ÜLDKOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja esimees A. W. H. Meij, kohtunikud V. Vadapalas (ettekandja) ja A. Dittrich,

kohtusekretär: ametnik K. Pocheć,

arvestades kirjalikku menetlust ja 26. ja 27. juuni 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

1 Hageja Solvay SA on Belgia õiguse alusel asutatud äriühing, kes tegutseb farmaatsia-, keemia-, plasti- ja töötlemissektoris. Ta toodab muu hulgas naatriumkarbonaati.

2 Naatriumkarbonaat esineb looduses troonamaagina (looduslik sooda) või seda saadakse keemilise protsessi tulemusel (sünteetiline sooda). Looduslikku soodat saadakse troonamaagi peenestamise, puhastamise ja põletamise teel. Sünteetiline sooda tekib keedusoola ja lubja reaktsiooni tulemusel protsessis „ammoniaak – sooda", mille töötasid 1863. aastal välja vennad Solvayd.

3 Käesoleva kohtuasja esemeks olevate asjaolude asetleidmise ajal tegutses hageja naatriumkarbonaadi sektoris üheksas Euroopa riigis, st Saksamaal, Austrias, Belgias, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias, Madalmaades, Portugalis ja Šveitsis asuvate turustamisüksuste vahendusel. Talle kuulusid ka tootmisüksused Saksamaal, Austrias, Belgias, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias ja Portugalis. 1988. aastal kuulus talle 52,5% Saksa turust.

4 Peale hageja olid ühenduse tootjad ajavahemikus 1987–1989 äriühingud Imperial Chemical Industries (edaspidi „ICI"), Rhône-Poulenc, AKZO, Matthes & Weber ning äriühing Chemische Fabrik Kalk (edaspidi „CFK") – Kali & Salzi tütarettevõtja, kes kuulus BASF-i kontserni. Nende aastane tootmisvõimsus oli järgmine: Rhône-Poulenc 580 000 tonni, AKZO 435 000 tonni, Matthes & Weber 320 000 tonni ja CFK ligikaudu 260 000 tonni.

5 Euroopa Ühenduste Komisjon viis 1989. aasta aprillis ühenduse erinevate naatriumkarbonaadi tootjate juures läbi uurimise vastavalt nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 14 lõikele 3 selle asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsioonis. Ta võttis asjaomaste äriühingute ruumidest kaasa mitmesuguseid dokumente.

6 Komisjon alustas 19. veebruaril 1990 omal algatusel hageja, ICI ja CFK suhtes menetlust vastavalt määruse nr 17 artikli 3 lõikele 1.

7 Komisjon saatis 13. märtsil 1990 hagejale, ICI-le ja CFK-le vastuväiteteatise. Kumbki äriühing sai ainult vastuväiteteatise osa või osad, mis puudutasid temaga seotud rikkumisi ning millele olid lisatud asjassepuutuvad süüstavad tõendid.

8 Komisjon avas kõikide vastuväiteteatises käsitletud rikkumiste kohta üheainsa toimiku.

9 Käesoleva asja osas järeldas komisjon vastuväiteteatise III jaotises „Solvay/CFK kokkulepe", et hageja oli osalenud koos CFK-ga kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses, mis on vastuolus EÜ artikliga 81.

10 Hageja esitas 28. mail 1990 oma kirjalikud märkused vastuseks komisjoni esitatud etteheidetele.

11 Komisjon võttis 19. detsembril 1990 vastu otsuse 91/298/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (EÜT 1991, L 152, lk 16). Otsuses, mis tehti teatavaks 1. märtsi 1991. aasta kirjaga, tuvastas ta, et „[hageja] ja CFK rikkusid [EÜ] artikli [81] sätteid seeläbi, et nad osalesid alates ligikaudu 1987. aastast kuni tänaseni turgude jagamise kokkuleppes, millega [hageja] tagas CFK-le Saksamaal sooda iga-aastase minimaalse müügikoguse, mis arvutati CFK 1986. aasta müügikoguse alusel, ning hüvitas CFK-le mis tahes puudujäägi, ostes temalt tagatud minimaalse müügikoguse saavutamiseks vajaliku koguse". Hagejale määrati trahv summas 3 miljonit eküüd ja CFK-le summas miljon eküüd.

12 Samal päeval võttis komisjon vastu otsuse 91/297/EMÜ, mis käsitleb EÜ artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – A: naatriumkarbonaat – Solvay, ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 1) ja milles ta tuvastas, et „[hageja] ja ICI rikkusid [EÜ] artikli [81] sätteid seeläbi, et nad osalesid alates 1. jaanuarist 1973 vähemalt kuni käesoleva menetluse alustamiseni kooskõlastatud tegevuses, millega nad piirasid oma soodamüüki ühenduses nende kummagi siseturuga, st [hageja] puhul Lääne-Euroopa mandriosaga ning ICI puhul Ühendkuningriigi ja Iirimaaga". Hagejale ja ICI-le määrati kummalegi trahv summas 7 miljonit eküüd.

13 Samal päeval võttis komisjon vastu ka otsuse 91/299/EMÜ, mis käsitleb EÜ artikli [82] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (EÜT 1991, L 152, lk 21) ja milles ta tuvastas, et „[hageja] rikkus [EÜ] artikli [82] sätteid alates ligikaudu 1983. aastast kuni tänaseni tegevusega, mille eesmärk oli välistada konkurents või seda tunduvalt piirata ning mis seisnes […] klientidega selliste kokkulepete sõlmimises, mis kohustasid viimaseid hankima [temalt] kogu neil vajamineva sooda või väga suure osa sellest määramata või ülemäära pika aja jooksul[,] suurte hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises kliendi lepingulist põhikogust ületava lisakoguse alusel, et tagada, et klient hangib [temalt] kogu vajamineva sooda või suurema osa sellest, [ning] hinnaalanduste tegemises eeldusel, et klient on nõus hankima [temalt] kogu vajamineva sooda". Hagejale määrati tuvastatud rikkumise eest trahv summas 20 miljonit eküüd.

14 Samal päeval võttis komisjon lisaks vastu otsuse 91/300/EMÜ, mis käsitleb EÜ artikli [82] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – D: naatriumkarbonaat – ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 40) ja milles ta tuvastas, et „ICI rikkus [EÜ] artikli [82] sätteid alates ligikaudu 1983. aastast kuni tänaseni tegevusega, mille eesmärk oli välistada konkurents või seda tunduvalt piirata ning mis seisnes […] suurte hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises lisakoguse alusel, et tagada, et klient hangib ICI-lt kogu vajamineva sooda või suurema osa sellest[,] selle tagamises, et kliendid nõustuvad hankima ICI-lt kogu või peaaegu kogu vajamineva sooda või piirama konkurentidelt ostmist kindlaksmääratud kogusega[, ning] vähemalt ühel juhul

hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises eeldusel, et klient on nõus hankima ICI-lt kogu vajamineva sooda". ICI-le määrati trahv summas 10 miljonit eküüd.

15 Hageja esitas 2. mail 1991 Üldkohtule hagi, mille ese oli nõue tühistada otsus 91/298. Samal päeval palus hageja ka tühistada otsused 91/297 ja 91/299. ICI palus 14. mail 1991 tühistada otsused 91/297 ja 91/300. CFK omakorda ei esitanud hagi ning tasus talle otsusega 91/298 määratud trahvi summas miljon eküüd.

16 Üldkohus tühistas 29. juuni 1995. aasta otsusega kohtuasjas T-31/91: Solvay *vs.* komisjon (EKL 1995, lk II-1821, edaspidi „II Solvay kohtuotsus") otsuse 91/298 hagejat puudutavas osas põhjusel, et kõnealuse otsuse kinnitamine toimus pärast selle teatavakstegemist, mis tähendab, et rikuti olulist menetlusnormi EÜ artikli 230 tähenduses.

17 Samal päeval tühistas Üldkohus ka otsuse 91/299 (otsus kohtuasjas T-32/91: Solvay *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1825, edaspidi „III Solvay kohtuotsus") ning otsuse 91/300 (otsus kohtuasjas T-37/91: ICI *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1901, edaspidi „II ICI kohtuotsus") vaidlustatud otsuste õigusvastase kinnitamise tõttu. Lisaks tühistas Üldkohus otsuse 91/297 (otsused kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1775, edaspidi „I Solvay kohtuotsus", ja kohtuasjas T-36/91: ICI *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1847, edaspidi „I ICI kohtuotsus") nende kahe kohtuasja hagejaid puudutavas osas seetõttu, et oli rikutud õigust tutvuda toimikuga.

18 Komisjon esitas eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsuse ning eespool punktis 17 viidatud III Solvay ja II ICI kohtuotsuse peale apellatsioonkaebused, mis saabusid Euroopa Kohtu kantseleisse 30. augustil 1995.

19 Euroopa Kohus jättis 6. aprilli 2000. aasta otsustega kohtuasjas C-286/95 P: komisjon *vs.* ICI (EKL 2000, lk I-2341) ning liidetud kohtuasjades C-287/95 P ja C-288/95 P: komisjon *vs.* Solvay (EKL 2000, lk I-2391) rahuldamata apellatsioonkaebused eespool punktis 17 viidatud II ICI kohtuotsuse, eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsuse ning eespool punktis 17 viidatud III Solvay kohtuotsuse peale.

20 Teisipäeval, 12. detsembril 2000 avaldas üks pressiagentuur pressiteate, mis oli sõnastatud järgmiselt:

„Euroopa Komisjon määrab kolmapäeval keemiatööstuse äriühingutele Solvay SA ja Imperial Chemical Industries plc […] trahvi Euroopa Liidu konkurentsiõiguse rikkumise eest, teatas pressiesindaja sel teisipäeval.

Trahvid turgu valitseva seisundi väidetava kuritarvitamise eest naatriumkarbonaadi turul määrati algselt kümme aastat tagasi, kuid Euroopa kõrgeim kohus tühistas need menetluslikel põhjustel.

„Komisjon võtab kolmapäeval uuesti vastu sama otsuse, kuid korrektses vormis," teatas pressiesindaja.

Äriühingud ei vaidlustanud kunagi otsuse sisu. „Me võtame sama otsuse uuesti vastu," ütles ta."

21 Komisjon võttis 13. detsembril 2000 vastu otsuse 2003/5/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (ELT 2003, L 10, lk 1; edaspidi „vaidlustatud otsus").

22 Samal päeval võttis komisjon vastu ka otsuse 2003/6/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 82 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (ELT 2003, L 10, lk 10), ja otsuse 2003/7/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 82 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/33.133 – D: naatriumkarbonaat – ICI) (ELT 2003, L 10, lk 33).

23 Vaidlustatud otsuse resolutsioon on järgmine:

„Artikkel 1

Solvay […] rikkus [EÜ] artikli [81] sätteid seeläbi, et ta osales alates ligikaudu 1987. aastast kuni vähemalt 1990. aasta lõpuni turgude jagamise kokkuleppes, millega Solvay tagas CFK-le Saksamaal sooda iga-aastase minimaalse müügikoguse, mis arvutati CFK 1986. aasta müügikoguse alusel, ning hüvitas CFK-le mis tahes puudujäägi, ostes temalt tagatud minimaalse müügikoguse saavutamiseks vajaliku koguse.

Artikkel 2

Solvayle määratakse artiklis 1 nimetatud rikkumise eest trahv summas 3 miljonit eurot.

[…]”

24 Vaidlustatud otsus on koostatud peaaegu samas sõnastuses nagu otsus 91/298. Komisjon tegi ainult mõne redaktsioonilise muudatuse ja lisas uue osa „Menetlus Esimese Astme Kohtus ja Euroopa Kohtus”.

25 Vaidlustatud otsuse uues osas viitas komisjon Üldkohtu 20. aprilli 1999. aasta otsusele liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (EKL 1999, lk II-931, edaspidi „Üldkohtu II PVC otsus”) ning leidis, et tal on „õigus üksnes menetlusnormide rikkumise tõttu tühistatud otsus uuesti vastu võtta uut haldusmenetlust alustamata” ning et ta ei ole „kohustatud korraldama uut ärakuulamist, kui uue otsuse tekst ei sisalda muid etteheiteid kui need, mis esitati esimeses otsuses” (põhjendus 70).

26 Komisjon täpsustas vaidlustatud otsuses ka, et vastavalt nõukogu 26. novembri 1974 määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61) artiklile 3 tuleb aegumistähtaega pikendada perioodi võrra, mil otsuse 91/298 peale esitatud hagi menetleti Üldkohtus ja Euroopa Kohtus (põhjendused 75 ja 76). Käesoleva juhtumi asjaolusid arvesse võttes leidis komisjon, et ta võis uue otsuse teha kuni septembrini 2004 (põhjendus 78). Lisaks märkis ta, et kaitseõigusi ei ole rikutud, kui uus otsus võetakse vastu mõistliku aja jooksul (põhjendus 70).

27 Rikkumise enda kohta täpsustas komisjon vaidlustatud otsuses, et hageja ja CFK sõlmisid omavahel lepingu või kokkuleppe, mille kohaselt tagas hageja CFK-le Saksa turul iga-aastase minimaalse müügikoguse. Kui CFK müük Saksamaal jäi alla tagatud

miinimumi, pidi hageja CFK „puudujäägi ära ostma" (põhjendus 42). Komisjoni sõnul määrati CFK-le tagatud koguseks alguses 179 000 tonni, mis ilmselt põhines CFK 1986. aasta müügitulemustel Saksamaal, ning hiljem tõsteti see 1989. aastal 190 000 tonnini, millega kaasnes 1988. aastale tagasiulatuvalt kohaldatav hüvitusmehhanism (põhjendused 43, 45 ja 46).

28 Komisjon viitas vaidlustatud otsuses ka 14. märtsil 1989 toimunud koosolekule, millel osalesid ühelt poolt CFK ja tema emaettevõtja Kali & Salzi ja teiselt poolt Deutsche Solvay Werke (DSW), st hageja tütarettevõtja, kõrgetasemelised esindajad. Komisjoni sõnul oli väga tähelepanuväärne, et selle koosoleku kohta ei koostatud mingit ametlikku kokkuvõtet ega protokolli. Komisjon lisas siiski, et DSW juurest võeti kaasa lühikesed käsitsi kirjutatud märkmed (põhjendus 47).

29 Komisjon märkis vaidlustatud otsuses, et selle kokkuleppe eesmärk oli ilmselgelt luua kunstlikult stabiilsed turutingimused ning et vastutasuks hindade valdkonnas sellise tegevuse juurde naasmise eest, mida hageja ei pidanud kahjustavaks, tagati CFK-le minimaalne osa Saksa turust. Komisjon lisas ka, et kõrvaldades turult koguse, mida CFK ei suutnud müüa, tagas hageja selle, et hinnatase ei saanud konkurentsi tõttu langeda. Komisjon järeldas sellest, et kõnealused „kartelli" tüüpi kokkulepped, mis viidi ellu ja millel oli soovitud mõju, olid juba oma olemuselt konkurentsi piiravad EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses (põhjendused 55–58).

30 Mis puudutab mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, siis leidis komisjon vaidlustatud otsuses, et asjaolu, et tagatud minimaalne kogus puudutab ainult müüki Saksa turul, ei takista mingil viisil EÜ artikli 81 kohaldamist. Komisjoni sõnul oli hageja Brüsselis toimunud tegevuse põhjal selge, et see kokkulepe on osa üldisest poliitikast, mille eesmärk on kontrollida soodaturgu ühenduses, ning et hageja ja CFK vahelise kokkuleppe eesmärk on mitte ainult vähendada oluliselt konkurentsi ühenduses, vaid ka säilitada turustruktuuri jäikus ja selle eraldatus vastavalt riigipiiridele. Komisjon

leidis samuti, et on täiesti tõenäoline, et selle kokkuleppe puudumise korral oleks hageja poolt tagatise alusel kõrvaldatud kogus suunatud ühenduse teistele turgudele (põhjendus 59).

31 Komisjon järeldas vaidlustatud otsuses, et hageja ja CFK rikkusid EÜ artiklit 81 seeläbi, et nad osalesid „alates ligikaudu 1986. aastast kuni 1990. aasta lõpuni" kõnealuses kokkuleppes (põhjendus 60).

32 Komisjon täpsustas hagejale ja CFK-le määratud trahvide osas vaidlustatud otsuses, et rikkumine oli „raske", kuna turgude jagamise kokkulepped on juba oma olemuselt olulised konkurentsipiirangud. Mis puudutab rikkumise kestust, siis lähtus komisjon trahvide suuruse arvutamisel sellest, et kokkulepe sõlmiti millalgi 1987. aastal (põhjendused 62 ja 63).

33 Vaidlustatud otsusest nähtub lisaks, et trahvi suuruse kindlaksmääramisel võttis komisjon arvesse hageja turgu valitsevat seisundit juhtiva tootjana Saksamaal ja ühenduses (põhjendus 64). Komisjon tuvastas ka, et rikkumine pandi toime tahtlikult ning et mõlemad pooled pidid olema täiesti teadlikud sellest, et nende kokkulepe on ühenduse õigusega vastuolus (põhjendus 65).

34 Lõpuks märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et komisjon on hagejale juba korduvalt määranud suuri trahve kokkumängu eest keemiatööstuses.

35 Komisjon avaldas 13. detsembril 2000 ka pressiteate, milles ta märkis, et ta võtab vastu otsused, millega määratakse hagejale ja ICI-le samasugused trahvid kui need, mis neile naatriumkarbonaadi juhtumites algselt määrati.

Menetlus

36 Hageja esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 12. märtsil 2001.

37 Kohtuasi määrati 8. mail 2001 Üldkohtu neljandale kojale ning nimetati ettekandja-kohtunik.

38 Pärast Üldkohtult loa saamist esitasid hageja ja komisjon vastavalt 6. ja 23. detsembril 2002 oma märkused järelduste kohta, mis tuleb käesolevas asjas teha Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsusest liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (EKL 2002, lk I-8375, edaspidi „Euroopa Kohtu II PVC otsus").

39 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti alates 1. oktoobrist 2003, määrati ettekandja-kohtunik esimesse kotta ning seetõttu anti käesolev kohtuasi 8. oktoobril 2003 lahendamiseks esimesele kojale.

40 Üldkohus palus 19. detsembril 2003 komisjonil esitada vastuväiteteatise, selle lisad ning üksikasjaliku nummerdatud loendi kõikidest toimikusse kuuluvatest dokumentidest.

Loend pidi sisaldama kokkuvõtet, mis võimaldab kindlaks teha iga dokumendi koostaja, laadi ja sisu. Üldkohus palus komisjonil ka talle teatada, millistega nendest dokumentidest oli hagejal võimalik haldusmenetluses tutvuda.

41 Komisjon esitas 13. veebruaril 2004 vastuväiteteatise ja selle lisad ning nõutud nummerdatud loendi. Ta palus Üldkohtu viimasele nõudmisele vastamiseks tähtaega.

42 Komisjon täpsustas 10. märtsi 2004. aasta kirjas, et haldusmenetluses oli hagejal juurdepääs dokumentidele, mis toetavad vastuväiteteatist ja mis olid sellele lisatud. Peale selle viitas ta 65 „alamtoimikule", mis moodustavad toimiku ning mille hulgast 22 „alamtoimikut" pärinevad hageja või mõne tema tütarettevõtja asukohast (s.o „alamtoimikud" nr 2–14, 24–27, 50–52 ja 62–65 ning osa „alamtoimikust" nr 61). Komisjoni sõnul järgiti 1990. aastal läbi viidud menetluses õiguse tutvuda toimikuga kohta olemas olnud kohtupraktikat. Ta lisas, et pärast uurimistoimiku ülelugemist ei viita miski antud staadiumis sellele, et haldusmenetluses oleks kaitseõigusi rikutud, isegi kui uurimistoimiku analüüsimisel pidada silmas toimikuga tutvumise õigusega seotud hilisemat kohtupraktikat.

43 Komisjon saatis 21. juuni 2004. aasta kirjaga Üldkohtu kantseleisse haldustoimikusse kuuluvate dokumentide parandatud nummerdatud loendi, mis oli 13. veebruaril 2004 esitatust täielikum. Nagu ka eelmises loendis, viidati parandatud nummerdatud loendis 65 „alamtoimikule". Selles olid loetletud ka mõned dokumendid, mis enamjaolt pärinesid äriühingult Oberland Glas.

44 Üldkohus palus 21. juuli 2004. aasta kirjas hagejal osutada parandatud nummerdatud loendis nimetatud dokumentidele, millega tal ei olnud võimalik haldusmenetluses tutvuda ja mis tema meelest võisid sisaldada andmeid, mis oleksid võinud olla tema kaitse jaoks tarvilikud.

45 Hageja rõhutas 29. septembri 2004. aasta kirjas, et parandatud nummerdatud loend on ebatäielik ja ebatäpne. Samuti osutas ta parandatud nummerdatud loendis nimetatud dokumentide hulgas neile, mis tundusid talle tema kaitse jaoks tarvilikud ja millega ta soovis tutvuda. Tema arvates oleksid need dokumendid võimaldanud tal edasi arendada oma argumente asjaomase kokkuleppe mõju kohta liikmesriikidevahelisele kaubandusele.

46 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti alates 13. septembrist 2004, määrati ettekandja-kohtunik neljandasse kotta selle uues koosseisus ning seetõttu anti käesolev kohtuasi 7. oktoobril 2004 lahendamiseks neljandale kojale.

47 Üldkohus palus 17. detsembril 2004 komisjonil saata kohtukantseleisse toimikusse kuuluvad dokumendid, mida hageja nimetas oma 29. septembri 2004. aasta kirjas, nii nende konfidentsiaalses kui ka mittekonfidentsiaalses versioonis.

48 Komisjon saatis 28. jaanuari 2005. aasta kirjaga Üldkohtu kantseleisse nõutavate toimikusse kuuluvate dokumentide konfidentsiaalse versiooni. Ta palus võimaliku mittekonfidentsiaalse versiooni esitamiseks täiendavat tähtaega, kuna asjaomastelt ettevõtjatelt tuli küsida, kas nad on huvitatud konfidentsiaalsuse säilitamisest. Komisjon täpsustas ka järgmist:

„[K]uigi loend [sisaldab] kõiki käesoleval ajal tema valduses olevaid toimikuid, ei ole selles nimetatud kõiki toimikuid, mida mainiti Üldkohtus esimeses naatriumkarbonaadi kohtuasjas. Mõnda puuduvat toimikut ei suudetud vaatamata pikaajalistele otsingutele leida.”

49 Komisjon märkis 15. märtsi 2005. aasta kirjas, et asjaomased ettevõtjad ei taotle konfidentsiaalsena käsitlemist, ning esitas seejärel järgmised märkused:

„Mis puudutab toimikuid, mida ei suudetud leida, siis komisjon kahetseb, et ta ei saa Üldkohtu küsimustele esitada täiesti usaldusväärset vastust.

Haldustoimik ([see tähendab] toimik, mis hõlmab menetlust alates uurimise alustamisest kuni vastuväiteteatise saatmiseni), mis on praegu komisjoni valduses, sisaldab 65 nummerdatud kausta, mis hõlmavad ajavahemikku kuni septembrini 1989 [, ning] toimikut numbriga 71, mis sisaldab 1990. aasta märtsi vastuväiteteatist ja selle lisasid ning nummerdamata kausta „Oberland Glas". Seega on tõenäoline, et viis kausta on puudu.

Puuduvate kaustade sisu osas teatab komisjon kahetsusega, et kadunud dokumentidest on võimatu koostada täielikku loetelu, kuna ka nende kaustade sisukorrad on kadunud. Vaatamata sellele on põhjust arvata, et vähemalt mõni neist sisaldas määruse nr 17 artikli 11 alusel peetud kirjavahetust, mis vastab selgitusele, mille komisjon andis Üldkohtule haldustoimiku kohta 1990. aastal. Näiteks on tõenäoline, et ICI […] vastus komisjoni 19. juuni 1989. aasta informatsiooninõudele kuulub kadunud toimikutesse: ICI-le saadetud informatsiooninõue sisaldub jätkuvalt komisjoni käes olevas haldustoimikus, kuid vastus puudub."

50 Hageja tutvus 14. aprillil 2005 Üldkohtu kantseleis toimikusse kuuluvate dokumentidega, mida ta oli nimetanud oma 29. septembri 2004. aasta kirjas.

51 Hageja esitas 15. juulil 2005 oma märkused selle kohta, kas dokumendid, millega ta tutvus, olid tema kaitse jaoks tarvilikud. Komisjon vastas 17. novembril 2005 hageja märkustele.

52 Algselt määratud ettekandja-kohtuniku ametiaja lõppemise tõttu nimetas Üldkohtu president 22. juuni 2006. aasta otsusega uue ettekandja-kohtuniku.

53 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti alates 25. septembrist 2007, määrati ettekandja-kohtunik kuuendasse kotta ning seetõttu anti käesolev kohtuasi 5. oktoobril 2007 lahendamiseks kuuendale kojale.

54 Kuna kohtunik Tchipevil esines takistus käesoleva asja arutamisel osalemiseks, määras Üldkohtu president 12. veebruaril 2008 Üldkohtu kodukorra artikli 32 lõike 3 alusel koja koosseisu täiendamiseks kotta kohtunik Dittrichi.

55 Ettekandja-kohtuniku ettekande alusel otsustas Üldkohus (kuues koda) alustada suulist menetlust ja esitas kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames 5. mail 2008 hagejale ja komisjonile kirjalikud küsimused. Pooled vastasid määratud tähtaja jooksul.

56 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 26. juuni 2008. aasta kohtuistungil.

Poolte nõuded

57 Hageja palub Üldkohtul:

– esimese võimalusena tuvastada, et menetlust ei saanud aja möödumise tõttu läbi viia ning igal juhul tühistada vaidlustatud otsus;

– teise võimalusena tuvastada, et komisjoni õigus määrata trahve oli aegunud, ning igal juhul tühistada vaidlustatud otsuse artikkel 2 osas, milles on talle määratud trahv summas 3 miljonit eurot;

– kolmanda võimalusena otsustada, et ei ole alust trahvi määrata, või vähemalt seda oluliselt vähendada;

– menetlustoiminguna kohustada komisjoni esitama kõik vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega seotud sisedokumendid ning eelkõige komisjoni volinike kolleegiumi kõikide selliste koosolekute protokollid, kus arutati vaidlustatud otsust;

– kohustada komisjoni esitama kõik juhtumi COM/33.133 toimikusse kuuluvad dokumendid;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

58 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

59 Hageja nõuete eesmärk on esimese võimalusena vaidlustatud otsuse tühistamine ning teise võimalusena talle selle otsusega määratud trahvi tühistamine või vähendamine.

1. *Nõuded, mille eesmärk on vaidlustatud otsuse tühistamine*

60 Hageja esitab sisuliselt neli väidet, mis on suunatud vaidlustatud otsuse tühistamisele. Need puudutavad esiteks aja möödumist, teiseks oluliste menetlusnormide rikkumist, kolmandaks seda, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei ole mõjutatud, ning neljandaks õiguse tutvuda toimikuga rikkumist.

Esimene väide aja möödumise kohta

61 Esimene väide jaguneb kaheks osaks, mis puudutavad esiteks määruses nr 2988/74 sätestatud aegumisnormide ebaõiget kohaldamist ning teiseks mõistliku aja põhimõtte rikkumist.

Esimene osa, mis puudutab aegumisnormide ebaõiget kohaldamist

– Poolte argumendid

62 Hageja väidab, et komisjoni arutluskäik aegumisnormide järgimise kohta on vastuolus määruse nr 2988/74 sätte ja mõttega.

63 Hageja meelest ei olnud komisjoni 30. augustil 1995 esitatud apellatsioonkaebuse – millel Euroopa Kohtu põhikirja artikli 60 kohaselt ei ole peatavat toimet – ese otsus 91/298, mis oli tagasiulatuvalt lakanud olemast, vaid eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsus. Vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 58 on apellatsioonimenetlus piiratud õigusküsimustega ja Euroopa Kohus viitab seaduslikkuse kontrolli läbiviimisel faktiküsimuste osas Üldkohtu suveräänsele hinnangule.

64 Kuigi määruse nr 2988/74 artiklis 3 sisalduvat väljendit „Euroopa […] Kohtus läbivaatamise ajaks" tuleb käesoleval juhul mõista Üldkohut hõlmavana, ei saa kahe kohtuastme kehtestamine võimaldada laiendada aegumise peatumise aega nii, et see hõlmab menetlust, mille ese ei ole vaidlustatud otsus. Lisaks tähendab väide, et määruse

nr 2988/74 artikkel 3 tooks kaasa aegumise peatumise apellatsioonimenetluse ajaks, et algusest peale tühisele otsusele omistataks toime, ning see oleks liikmesriikide ühises praktikas ennekuulmatu.

65 Viidates eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuse punktile 1098, märgib hageja, et määruse nr 2988/74 artikli 3 eesmärk on võimaldada aegumine peatada, kui komisjonil esineb tegutsemisel takistus objektiivsel põhjusel, mida ei saa talle süüks panna ja mis on seotud just asjaoluga, et hagi menetlemine on pooleli. Hageja leiab, et käesolevas asjas võis komisjon väita, et tal esineb tegutsemisel takistus, sel ajal kui Üldkohus hagi läbi vaatas. Seevastu alates Üldkohtu otsuse kuulutamisest oli komisjonil mõistliku aja põhimõtet järgides võimalik teha uus otsus. Apellatsioonkaebuse esitamisel riskis komisjon niisiis sellega, et tema tegevuse alus aegub, kuigi ta oli teadlik Euroopa Kohtu 15. juuni 1994. aasta otsusest kohtuasjas C-137/92 P: komisjon *vs.* BASF jt (EKL 1994, lk I-2555), milles oli lahendatud komisjoni volinike kolleegiumi vastuvõetud aktide kinnitamata jätmise küsimus. Seega ei saa komisjoni tegevusetust ajal, mil tema apellatsioonkaebus oli Euroopa Kohtu menetluses, õigustada ühegi objektiivse põhjusega.

66 Sellest lähtuvalt tuli aegumistähtaega pikendavana arvesse võtta üksnes Üldkohtu menetluse kestust. Aegumistähtaeg lõppes niisiis 15. jaanuaril 2000, st hulk aega enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist.

67 Hageja juhib tähelepanu ka sellele, et eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus ei räägi sellisele tõlgendusele vastu. Kõnealuse otsuse aluseks olnud kohtuasjas võttis komisjon uue otsuse vastu lühema aja jooksul kui viis aastat, millele lisandus ainult üks „peatumistähtaeg" seoses Üldkohtu menetlusega. Seega ei analüüsitud eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses küsimust, kas apellatsioonkaebusel on peatav toime määruse nr 2988/74 artikli 3 tähenduses.

68 Hageja lisab repliigis, et komisjoni seisukoht võtab eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsuselt igasuguse toime seniks, kuni Euroopa Kohus ei olnud seda otsust kinnitanud, ning see eirab kõnealuse kohtuotsuse õigusjõudu. Pealegi oleks see, kui anda määruse nr 2988/74 artiklile 3 laiendav tõlgendus, mis hõlmab olukordi, kus komisjoni tegevus ei ole takistatud, vastuolus õiguskindluse põhimõttega.

69 Lõpuks leiab hageja märkustes, mis ta esitas eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsuse kohta, et Üldkohtul ega Euroopa Kohtul ei saanud selle otsuse aluseks olnud kohtuasjas olla kavatsust lahendada küsimus, kas komisjoni apellatsioonkaebusel Üldkohtu tühistamisotsuse peale on apellatsioonimenetluse ajaks aegumist peatav toime.

70 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

71 Kõigepealt tuleb rõhutada, et määrusega nr 2988/74 kehtestati täielik normistik, mis reguleerib üksikasjalikult tähtaegu, mille jooksul on komisjonil õigus õiguskindluse aluspõhimõtet kahjustamata määrata trahve ettevõtjatele, kelle suhtes viiakse läbi ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamise menetlus (Üldkohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-913, punkt 324, ja 18. juuni 2008. aasta otsus kohtuasjas T-410/03: Hoechst *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-881, punkt 223).

72 Seega, vastavalt määruse nr 2988/74 artikli 1 lõike 1 punktile b ja lõikele 2 ning artikli 2 lõikele 3 on aegumistähtaeg möödunud, kui komisjon ei ole määranud trahvi ega sanktsiooni viie aasta jooksul alates aegumistähtaja kulgema hakkamisest, kui vahepeal ei ole toimunud katkestavat sündmust, või hiljemalt kümne aasta jooksul alates samast

lähtepunktist, kui on toimunud katkestavad sündmused. Vastavalt kõnealuse määruse artikli 2 lõikele 3 pikeneb selliselt määratletud tähtaeg siiski ajavahemiku võrra, mil aegumine oli sama määruse artikli 3 kohaselt peatunud (eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 140).

73 Vastavalt määruse nr 2988/74 artiklile 3 peatub menetluste aegumistähtaja kulgemine komisjoni otsuse Euroopa Ühenduste Kohtus läbivaatamise ajaks.

74 Käesolevas kohtuasjas nähtub vaidlustatud otsusest, et kõnealusel juhul kohaldas komisjon aegumisnorme järgmisel viisil.

75 Kõigepealt leidis komisjon, et vältavate või jätkuvate rikkumiste puhul hakkas aegumistähtaeg kulgema alates 1990. aasta lõpust. Ta lisas ka, et isegi kui eeldada, et rikkumine lõppes 19. detsembril 1990 ning otsuse 91/298 vastuvõtmine ega teatavakstegemine ei katkestanud aegumistähtaega, jäi komisjonile otsuse vastuvõtmiseks aeg, mis kestis vähemalt 1995. aasta lõpuni (põhjendus 74).

76 Seejärel leidis komisjon, et aegumistähtaega tuleb pikendada ajavahemiku võrra, mil otsuse peale esitatud hagi menetlemine oli Üldkohtus pooleli (põhjendus 75). Kuna käesolevas asjas esitati hagi Üldkohtule 2. mail 1991, Üldkohus tegi otsuse 29. juunil 1995, apellatsioonkaebus esitati Euroopa Kohtule 30. augustil 1995 ning Euroopa Kohus tegi otsuse 6. aprillil 2000, peatus aegumine vähemalt kaheksa aasta, üheksa kuu ja nelja päeva pikkuseks perioodiks (põhjendus 77). Sellest lähtuvalt leidis komisjon, et tal oli uue otsuse tegemiseks aega kuni septembrini 2004 (põhjendus 78).

77 Sellest tuleneb, et komisjoni arvates võeti 13. detsembri 2000. aasta vaidlustatud otsus vastu enne aegumistähtaja möödumist.

78 Kõigepealt tuleb selle kohta märkida, et aegumistähtaeg hakkas kulgema rikkumise lõppemisel, st 1989. aastal, nagu on tõdetud allpool punktides 293–305, mitte 1990. aastal, nagu väidab komisjon.

79 Edasi, nagu pooled õigesti rõhutavad, tuleb määruse nr 2988/74 artikli 3 viidet „Euroopa Ühenduste Kohtus läbivaatamise ajale" alates Üldkohtu loomisest mõista nii, et sellega peetakse silmas eeskätt Üldkohtus toimuvat menetlust, kuna hagid konkurentsiõiguse valdkonnas määratud sanktsioonide või trahvide peale kuuluvad tema pädevusse. Järelikult oli aegumine peatunud terveks Üldkohtu menetluse ajaks.

80 Lõpuks nähtub eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsuse punktist 157, et määruse nr 2988/74 artikli 3 tähenduses peatub aegumine nii kauaks, kuni asjaomase otsuse suhtes toimub menetlus „Üldkohtus ja Euroopa Kohtus". Järelikult oli aegumine peatunud ka terveks Euroopa Kohtu menetluse ajaks, ilma et oleks vaja teha otsust ajavahemiku kohta Üldkohtu otsuse kuulutamisest Euroopa Kohtu poole pöördumiseni.

81 Eelnevast tulenevalt ei olnud aegumistähtaeg käesoleval juhul möödunud, võttes arvesse, et aegumistähtaeg hakkas kulgema 1989. aastal ja komisjon määras trahvi 13. detsembril 2000, st viie aasta jooksul alates aegumistähtaja algusest, pikendatuna ajavahemiku võrra, mil aegumine oli peatunud. Selles mõttes ei ole veal, mille komisjon tegi vaidlustatud otsuses rikkumise lõppemise kuupäeva osas, mingit mõju asjaolule, et vaidlustatud otsus võeti vastu määrusega nr 2988/74 kehtestatud aegumisnorme järgides.

82 Ükski hageja esitatud argumentidest ei sea seda kaalutlust kahtluse alla.

83 Esiteks tuleb märkida, et Euroopa Kohtu põhikirja artikli 60 ja määruse nr 2988/74 artikli 3 kohaldamisalad on erinevad. Apellatsioonkaebuse peatava toime puudumine ei jäta määruse nr 2988/74 artiklilt 3 ilma kogu mõjust olukordades, kus komisjon peab ootama ühenduste kohtu otsust. Hageja seisukohaga, et komisjon ei tohtinud arvesse võtta ajavahemikku, mil apellatsioonkaebus oli Euroopa Kohtu menetluses, ei saa järelikult nõustuda, kuna selle tulemusel jäetaks Euroopa Kohtu poolt apellatsioonkaebuse alusel tehtav otsus ilma selle mõttest ja tagajärgedest.

84 Teiseks, mis puudutab hageja argumenti, et kahe kohtuastme kehtestamine ei võimalda laiendada aegumise peatumise aega, siis tuleb meenutada, et määruse nr 2988/74 artikkel 3 kaitseb komisjoni aegumise eest olukordades, kus ta peab ootama ühenduste kohtu otsust menetlustes, mille kulgu ta ei juhi, enne kui ta saab teada, kas vaidlustatud akt on õigusvastane või mitte (vt selle kohta eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 144).

85 Kolmandaks, mis puudutab argumenti, et eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus ei ole käesoleva kohtuasja lahendamiseks asjakohane, siis nähtub selle kohtuotsuse tekstist vastupidi selgelt, et üldiselt tuleb aegumistähtajale liita ajavahemik, mil aegumine oli peatunud, st mitte ainult ajavahemik, mil toimus menetlus Üldkohtus, vaid ka ajavahemik, mil toimus menetlus Euroopa Kohtus.

86 Neljandaks, mis puudutab argumenti, et aegumise peatumine apellatsioonimenetluse ajaks tähendaks esimeses astmes tühistatud otsusele toime omistamist, siis piisab märkimisest, et aegumise peatumine üksnes võimaldab komisjonil võtta vastu uue

otsuse juhul, kui komisjoni otsuse tühistanud Üldkohtu otsuse peale esitatud apellatsioonkaebus jäetakse rahuldamata. Aegumise peatumine ei avalda mingit mõju Üldkohtu otsusega tühistatud otsusele.

87 Viiendaks ei ole komisjonil apellatsioonkaebuse esitamise korral küll formaalselt takistust tegutseda ja võtta algse otsuse Üldkohtu poolt tühistamise tõttu vastu uus otsus. Sanktsioone määrava lõppotsuse peale esitatud hagi peatab sellegipoolest menetluse aegumise, kuni ühenduste kohus on selle hagi suhtes teinud lõpliku lahendi (eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 147). Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale kaitseb määruse nr 2988/74 artikkel 3 komisjoni aegumise eest olukordades, kus ta peab ootama ühenduste kohtu otsust menetlustes, mille kulgu ta ei juhi, enne kui ta saab teada, kas vaidlustatud akt on õigusvastane või mitte. Kõnealune artikkel 3 puudutab seega olukordi, kus institutsiooni tegevusetus ei tulene hooletusest (eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 144). Seega ei saa komisjonile ette heita, et ta oma kaitseõigusi teostades esitas apellatsioonkaebuse ning ootas ära eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Solvay, enne kui ta võttis vastu uue otsuse.

88 Kuuendaks tuleb lisada, et määruse nr 2988/74 artikli 3 tõlgendus, mille hageja välja pakub, toob kaasa tõsiseid praktilisi raskusi. Kui komisjon peab Üldkohtu poolt otsuse tühistamise tõttu vastu võtma uue otsuse, ootamata ära Euroopa Kohtu otsust, esineb oht, et samal ajal kehtivad kaks sama esemega otsust, juhul kui Euroopa Kohus tühistab Üldkohtu otsuse.

89 Lisaks on haldusmenetluse ökonoomia nõuetega vastuolus see, kui komisjoni kohustatakse ainuüksi eesmärgil vältida aegumistähtaja möödumist võtma vastu uus otsus enne, kui ta on teada saanud, kas algne otsus on õigusvastane või mitte.

90 Kõigest eelnevast tuleneb, et esimese väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab mõistliku aja põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

91 Hageja väidab, et ta sai „tema vastu esitatud süüdistustest" teada 13. märtsil 1990, kui talle saadeti vastuväiteteatis, st 11 aastat enne käesoleva hagi esitamise kuupäeva. Peale selle on käesolev kohtuasi tema jaoks eriti oluline, kuna otsuses 91/298 ning seejärel vaidlustatud otsuses pani komisjon talle süüks rasket rikkumist ning määras talle trahvi summas 3 miljonit eurot. Käesoleva hagi esitamise ajaks ei olnud aga vastu võetud ühtegi lõplikku otsust süüdistuste kohta, mis talle olid esitatud vastuväiteteatises.

92 Viidates Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK") artikli 6 lõikele 1, märgib hageja, et tervikuna võttes ületas veebruaris 1990 alustatud menetlus ilmselgelt mõistlikku aega. Selles osas ei ole ühenduse kohtupraktikas ette nähtud, et menetluse kestust tuleks hinnata etapihaaval. Seega ei saa miski õigustada seda, et komisjon ootas uue otsuse tegemisega viis ja pool aastat, kuivõrd Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebusel ei ole peatavat toimet.

93 Eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsuse tulemusel otsustas komisjon mitte ainult esitada kaebuse, mille rahuldamata jätmist ta võis eeldada lähtuvalt eespool punktis 65 viidatud kohtuotsusest komisjon *vs.* BASF jt, vaid oodata ära ka selle kaebuse tulemuse, enne kui ta võttis vastu vaidlustatud otsuse. Peale selle ootas komisjon hageja sõnul pärast eespool punktis 19 viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Solvay veel kaheksa

kuud, samas kui kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, võeti uus otsus vastu pooleteise kuu jooksul.

94 Lisaks ajab komisjon segamini mõistliku aja ja aegumistähtaja, leides valesti, et tal oli õigus oodata uue otsuse vastuvõtmisega aastani 2004. Nii ei too komisjon vaidlustatud otsuses välja asjaolusid, millele ta tugineb, kui ta leiab, et käesoleval juhul on mõistlikku aega järgitud. Hageja on seisukohal, et olenemata menetluse iga staadiumi pikkuse põhjendustest ei saa „14–16 või isegi enama aasta pikkust aega, mis on kulunud kogu menetlusele alates vastuväiteteatisest kuni Üldkohtu või Euroopa Kohtu lõpliku otsuseni", pidada mõistlikuks.

95 Seega peab Üldkohus tuvastama, et mõistlikku aega on ületatud, ning tühistama vaidlustatud otsuse seetõttu, et käesolevas staadiumis ei ole enam võimalik teha mõistliku aja jooksul otsust hagejale esitatud süüdistuste kohta. Mis tahes teistsugune lahendus, mis seisneks näiteks mõistliku aja ületamise arvestamises trahvi suuruse kinnitamisel, ei heastaks EIÕK artikli 6 rikkumist. Lisaks väidab hageja, et vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu kehtestatud põhimõtetele ei pea ta tõendama, et mõistliku aja ületamine kahjustas tema kaitseõigusi, mis oleks eraldiseisev tühistamise alus. Kaitseõiguste kahjustamise kriteerium on ju eraldiseisev õigusest kriminaalasja arutamisele mõistliku aja jooksul.

96 Igal juhul väidab hageja, et mõistliku aja ületamine ja sellest tulenev tõendite hävimine takistab tal ennast kaitsta, jättes ta eelkõige ilma võimalusest põhjendada hagiavalduses esitatud argumente. Peale selle väidab hageja, et ta ei saa enam pöörduda oma endiste töötajate poole, kes töötasid asjaomases sektoris ja asjaomases tütarettevõttes. Nii väidab hageja, et „konkreetselt tema kaitset on häiritud".

97 Hageja leiab, et komisjoni süülise tegevusetuse eest eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsusele järgnenud viie ja poole aasta jooksul tuleb eraldi karistada. Hageja täpsustab selles suhtes, et ta võis õiguspäraselt arvata, et komisjon oli loobunud juhtumi uuesti menetlemisest, mistõttu hageja ei püüdnud süstemaatiliselt järge pidada asjaolude ja dokumentide üle, mis võivad tema kaitse jaoks tarvilikud olla. Pealegi kohustas tema arhiveerimispoliitika erandlike asjaolude puudumisel arhiveeritud materjali iga kümne või isegi viie aasta tagant süstemaatiliselt hävitama.

98 Lõpuks on see, kui leida, et ebamõistlikkuse tõendamise kohustus lasub hagejal, vastuolus Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga, mille kohaselt on siseriiklike ametivõimude ülesanne pikaajalise tegevusetuse korral selgitada selle põhjuseid ning sellist tegevusetust saab õigustada üksnes erandlikel asjaoludel. Hageja väidab ka, et vastupidi komisjoni seisukohale ei saa hagejale ette heita tegevust, mille eesmärk oleks olnud menetlust alates 1989. aastast venitada. Ta märgib, et komisjon on osutunud võimetuks järgima oma sise-eeskirju dokumentide kinnitamise kohta ja õiguskindluse põhimõtet, mistõttu venis algse otsuse sisuline läbivaatamine mitme aasta võrra.

99 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

100 Kõigepealt tuleb meenutada, et konkurentsi valdkonnas tuleb mõistliku aja põhimõtet järgida haldusmenetlustes, mis viiakse läbi määruse nr 17 alusel ja mis võivad kaasa tuua määrusega kehtestatud sanktsioonid, ning ühenduste kohtus toimuvas menetluses (eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 179).

101 Esiteks viitab hageja haldusmenetluse ebamõistlikku kestust puudutava etteheite põhjendamiseks eelkõige asjaolule, et kuigi apellatsioonkaebusel ei ole peatavat toimet, ootas komisjon ilma igasuguse põhjuseta viis ja pool aastat, enne kui ta otsuse 91/298 eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsusega tühistamise tulemusel võttis vastu uue otsuse.

102 Nagu aga esimese väite esimese osa läbivaatamisel tõdeti, oli aegumine vastavalt määruse nr 2988/74 artiklile 3 eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse tõttu peatunud terveks Euroopa Kohtu menetluse ajaks. Seetõttu ei saa komisjonile ette heita, et ta rikkus mõistliku aja põhimõtet ainuüksi seeläbi, et ta ootas, et Euroopa Kohus lahendaks apellatsioonkaebuse, enne kui ta võttis vastu vaidlustatud otsuse.

103 Teiseks väidab hageja üldisemalt, et haldusmenetluse kestus tervikuna, st alates vastuväiteteatise saatmisest kuni vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni, ületas mõistlikku aega.

104 See argument tuleb tagasi lükata.

105 Mõistliku aja põhimõtte rikkumist puudutava etteheite analüüsimisel tuleb eristada haldusmenetlust ja kohtumenetlust. Ajavahemikku, mil ühenduste kohus kontrollis otsuse 91/298 ja eespool punktis 16 viidatud II Solvay kohtuotsuse õiguspärasust, ei saa arvesse võtta komisjoni menetluse kestuse kindlaksmääramisel (vt selle kohta eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punktid 202–204).

106 Kolmandaks kritiseerib hageja haldusmenetluse kestust eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Solvay kuulutamisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni.

107 Selles suhtes tuleb meenutada, et kõnealune ajavahemik algas 6. aprillil 2000, kui kuulutati eespool punktis 19 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Solvay, ning lõppes 13. detsembril 2000 vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega. Haldusmenetluse see staadium kestis järelikult kaheksa kuud ja seitse päeva.

108 Kõnealusel ajavahemikul tegi komisjon otsuses 91/298 vaid vormilisi muudatusi, lisades uue osa, mis käsitleb „menetlust Esimese Astme Kohtus ja Euroopa Kohtus" ja puudutab hinnangut aegumistähtaegade järgimisele. Peale selle ei eelnenud vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele mingeid täiendavaid uurimistoiminguid, kuna komisjon tugines kümme aastat varem läbi viidud uurimise tulemustele. Siiski tuleb möönda, et isegi selles olukorras võib teatud kontroll ja asutusesisene kooskõlastamine osutuda hädavajalikuks, et jõuda sellise tulemuseni.

109 Seda silmas pidades ei saa leida, et kaheksa kuu ja seitsme päeva pikkust aega, mis möödus eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Solvay kuulutamisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni, tuleks käsitada ebamõistlikuna.

110 Mis puudutab neljandaks haldusmenetluse kestust vastuväiteteatise saatmisest otsuse 91/298 vastuvõtmiseni, siis tuleb märkida, et hageja ei ole väitnud, et selle osas saaks iseenesest etteheiteid teha. Hageja piirdus ju kinnitamisega, et menetlusaja mõistlikkust tuleb hinnata alates 13. märtsist 1990, st kuupäevast, mil talle saadeti vastuväiteteatis, esitamata etteheiteid 11 ja poole kuu pikkuse ajavahemiku kohta, mis möödus vastuväiteteatisest otsuse 91/298 vastuvõtmiseni 1. märtsil 1991.

111 Kõigest eelnevast tuleneb, et hageja ei toonud esile ühtegi asjaolu, mis võimaldaks leida, et haldusmenetluse kui terviku kestus oli käesoleval juhul ülemäära pikk.

112 Isegi kui tuleb arvesse võtta haldusmenetluse staadiumi, mis eelnes vastuväiteteatisele (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-105/04 P: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8725, punkt 51), on alust leida, et kogu haldusmenetluse kestus ei ole ülemäära pikk, pidades silmas eelkõige alates 1989. aasta aprillist läbi viidud uurimisi, seejärel esitatud informatsiooninõudeid ja omal algatusel menetluse alustamist 19. veebruaril 1990. Neil asjaoludel ei saa ebamõistlikuks pidada alates 1989. aasta aprillist komisjoni poolt läbi viidud uurimistest kuni vastuväiteteatise kuupäevani kulunud ligikaudu 11 kuud ega ka kogu haldusmenetluse kestust.

113 Tuleb lisada, et igal juhul oleks konkurentsivaldkonna haldusmenetluses tehtud otsuse tühistamine mõistliku aja põhimõtte rikkumise tõttu õigustatud vaid juhul, kui see otsus tooks kaasa ka asjaomase ettevõtja kaitseõiguste rikkumise. Kui ei ole tuvastatud, et liiga pikk aeg on mõjutanud asjaomaste ettevõtjate võimalust end tõhusalt kaitsta, siis ei mõjuta mõistliku aja põhimõtte järgimata jätmine haldusmenetluse õiguspärasust (vt selle kohta eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punkt 122).

114 Selles suhtes väidab hageja, et tal on raske ennast kaitsta süüdistuste vastu, mis puudutavad toona väidetavalt aset leidnud asjaolusid, kuna ta ei saa enam pöörduda oma töötajate poole, kes asjaolude asetleidmise ajal töötasid asjaomases sektoris ja asjaomases tütarettevõttes.

115 Siiski tuleb märkida, et komisjon ei teinud eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Solvay kuulutamisest vaidlustatud otsuseni ühtegi uurimistoimingut.

116 Lisaks nähtub vaidlustatud otsusest, et see rajaneb samadel põhjendustel nagu otsus 91/298, et nende kahe otsuse sisu on peaaegu identne ning et komisjon ei võtnud arvesse ühtegi uut tõendit, mis tekitaks vajaduse teostada kaitseõigust.

117 Neil asjaoludel ei ole hageja kaitseõigusi rikutud.

118 Viiendaks tuleb kohtumenetluse osas tõdeda, et hagiavalduses ei sea hageja otseselt kahtluse alla Üldkohtus ja seejärel Euroopa Kohtus seoses otsusega 91/298 toimunud menetluse kestust.

119 Igal juhul tuleb meenutada, et ühenduse õiguse üldpõhimõtet, mis lähtub EIÕK artikli 6 lõikest 1 ja mille kohaselt on igaühel õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ning sealhulgas õigus menetlusele mõistliku aja jooksul, kohaldatakse kohtumenetluses, milles vaidlustatakse komisjoni otsust ettevõtjale konkurentsiõiguse rikkumise eest trahvi määramise kohta. Menetluse kestuse mõistlikkust hinnatakse vastavalt iga kohtuasja konkreetsetele asjaoludele ning eelkõige vaidluse olulisusele huvitatud isiku jaoks, kohtuasja keerukusele ning hageja ja pädevate ametivõimude käitumisele. Nende kriteeriumide loetelu ei ole ammendav ja menetluse kestuse mõistlikkuse hindamine ei nõua kohtuasja asjaolude süstemaatilist uurimist iga asjaolu seisukohast, kui ilmneb, et menetluse kestus on põhjendatud ka juba ühe asjaolu alusel. Seega võib kohtuasja keerukus õigustada kestust, mis esmapilgul tundub liiga pikk (vt Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-403/04 P ja C-405/04 P: Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-729, punktid 115–117 ja seal viidatud kohtupraktika).

120 Peale selle tunnistas Euroopa Kohus 17. detsembri 1998. aasta otsuses kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon (EKL 1998, lk I-8417) pärast seda, kui ta oli leidnud, et Üldkohus oli rikkunud mõistliku aja järgimise nõudeid, menetlusökonoomiast lähtudes ja selleks, et tagada niisuguse menetlusnormide rikkumise kohene ja tõhus heastamine, põhjendatuks väite menetluse ülemäärase kestuse kohta ning tühistas vaidlustatud kohtuotsuse osas, milles kinnitati hagejale määratud trahvi suuruseks 3 miljonit eküüd. Kuna puudusid igasugused viited sellele, et menetluse kestus oleks mõjutanud kohtuasja lahendust, leidis Euroopa Kohus, et selle väite

tulemusel ei saa tühistada vaidlustatud kohtuotsust tervikuna, vaid 50 000 eküü suurune summa kujutab endast õiglast hüvitist menetluse ülemäärase kestuse eest, ning vähendas seega asjaomasele ettevõtjale määratud trahvi suurust.

121 Järelikult, kuna puuduvad igasugused viited sellele, et menetluse kestus oleks mõjutanud kohtuasja lahendust, ei oleks käesolevas asjas ühenduste kohtu poolt mõistliku aja võimalik ületamine – isegi kui eeldada, et see on tuvastatud – mingil viisil mõjutanud vaidlustatud otsuse õiguspärasust.

122 Tuleb lisada, et hagiavalduses loobus hageja sõnaselgelt võimalusest vähendada trahvi hüvitisena selle eest, et väidetavalt on rikutud tema õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul. Ta ei esitanud ka kahju hüvitamise nõuet.

123 Järelikult tuleb esimese väite teine osa ning sellest lähtuvalt kogu esimene väide tervikuna tagasi lükata.

Teine väide, et on rikutud olulisi menetlusnorme

124 Teine väide jaguneb sisuliselt seitsmeks osaks, mis puudutavad esiteks kollegiaalsuse põhimõtte rikkumist, teiseks õiguskindluse põhimõtte rikkumist, kolmandaks hageja õigust olla uuesti ära kuulatud, neljandaks nõuandekomiteega uuesti konsulteerimata jätmist, viiendaks nõuandekomitee õigusvastast koosseisu, kuuendaks õiguse tutvuda toimikuga rikkumist ning seitsmendaks erapooletuse, hea halduse ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist.

125 Üldkohus peab otstarbekaks analüüsida teise väite kuuendat osa neljanda väite raames, mis puudutab õiguse tutvuda toimikuga rikkumist, pärast seda, kui on kaalutud väidet kohtuasja sisu kohta.

Esimene osa, mis puudutab kollegiaalsuse põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

126 Hageja märgib, et vastavalt 10. jaanuari 2001. aasta kaaskirjale, mille oli allkirjastanud konkurentsi eest vastutav komisjoni liige, võttis volinike kolleegium vaidlustatud otsuse vastu 13. detsembril 2000.

127 Komisjoni pressiesindaja avaldustest, mis on esitatud pressiagentuuri 12. detsembri 2000. aasta pressiteates, nähtub aga, et otsus võtta otsus 91/298 uuesti vastu oli tehtud juba hiljemalt päeval, mis eelnes päevale, mil volinike kolleegium asja arutamiseks kokku tuli.

128 Hageja leiab, et kuna puuduvad viited sellele, et volinike kolleegium arutas asja enne 12. detsembrit 2000, tuleb järeldada, et vaidlustatud otsus võeti vastu kollegiaalsuse põhimõtet rikkudes.

129 Pealegi oletades, et vaidlustatud otsuse võttis tegelikult vastu volinike kolleegium, nähtub pressiagentuuri 12. detsembri 2000. aasta pressiteatest, et komisjon oli otsustanud teha otsusega 91/298 identse sisuga uue otsuse põhjusel, et hageja ei olnud otsuse 91/298 sisu kunagi vaidlustanud. Hageja aga väidab, et ta kritiseeris komisjoni antud õiguslikku ja faktilist hinnangut ning trahvi määramise põhimõtet ja trahvi

suurust. Järelikult ajal, mil otsustati vastu võtta vaidlustatud otsus, ei teavitatud volinike kolleegiumi hageja seisukohtadest õigesti.

130 Hageja palub Üldkohtul ka kohustada komisjoni esitama kõik vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega seotud sisedokumendid ning eelkõige komisjoni volinike kolleegiumi kõikide selliste koosolekute protokollid, kus arutati otsuse eelnõu, ja kolleegiumile esitatud dokumendid.

131 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

132 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on kollegiaalsuse põhimõtte aluseks komisjoni liikmete võrdväärne osalemine otsuste vastuvõtmisel ning ennekõike tuleneb sellest põhimõttest, et otsuseid tuleb kollektiivselt kaaluda ja et kõik kolleegiumi liikmed kannavad kollektiivset poliitilist vastutust kõikide vastuvõetud otsuste eest (Euroopa Kohtu 29. septembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-191/95: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 1998, lk I-5449, punkt 39, ja 13. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-1/00: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2001, lk I-9989, punkt 79).

133 Kollegiaalsuse põhimõtte järgimine ja eelkõige vajadus, et otsuseid tuleb kollektiivselt kaaluda, huvitab tingimata õigussubjekte, keda otsuste õiguslikud tagajärjed puudutavad, mistõttu peab neile olema tagatud, et need otsused tegi tõepoolest kolleegium ja need vastavad viimase tahtele täpselt. Selline on olukord eriti aktide puhul, mis on sõnaselgelt kvalifitseeritud otsusteks ja mida komisjon peab tegema ettevõtjate või nende ühenduste suhtes konkurentsinormide järgimise tagamiseks ning milles

tuvastatakse kõnealuste normide rikkumine, tehakse ettevõtjatele ettekirjutusi ning määratakse neile rahalisi karistusi (eespool punktis 65 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* BASF jt, punktid 64 ja 65).

134 Käesoleval juhul toob hageja esile asjaolu, et pressiagentuuri 12. detsembri 2000. aasta pressiteate kohaselt teatas komisjoni pressiesindaja, et komisjon võtab 13. detsembril 2000 uuesti vastu sama otsuse.

135 Isegi oletades, et komisjoni pressiesindaja tegi avaldused, millele hageja viitab, ei saa pelk asjaolu, et erakapitalil põhineva äriühingu pressiteates on mainitud avaldust, mis ei ole mingilgi määral ametlik, olla piisav leidmaks, et komisjon rikkus kollegiaalsuse põhimõtet. Volinike kolleegium ei olnud selle avaldusega mingil viisil seotud ja seega oleks ta oma 13. detsembri 2000. aasta koosolekul võinud kollektiivse kaalumise tulemusel ka otsustada vaidlustatud otsuse jätta vastu võtmata.

136 Tuleb lisada, et komisjoni ametlik pressiteade avaldati 13. detsembril 2000.

137 Pealegi, isegi kui oletada, et komisjoni pressiesindaja teatas, et hageja ei ole otsuse 91/298 sisu kunagi vaidlustanud, on selline argument tulemusetu. Vaidlustatud otsuse põhjendusest 70 nähtub, et komisjon võttis vastu uue otsuse, mille sisu oli peaaegu identne otsuse 91/298 omaga, põhjusel et otsus 91/298 oli tühistatud menetlusnormi rikkumise tõttu. Seega ei oma tähtsust asjaolu, et hageja kritiseeris otsuse 91/298 sisu.

138 Eelnevast lähtudes ei tule menetlust korraldavate meetmete raames komisjoni kohustada esitama kõiki vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega seotud sisedokumente.

139 Järelikult tuleb teise väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab õiguskindluse põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

140 Hageja annab mõista, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal kehtinud komisjoni töökorras (EÜT 1999, L 252, lk 41) kehtestatud kinnitamisnõuded ei ole kooskõlas eespool punktis 65 viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* BASF jt (punktid 73–76) ja eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Solvay (punktid 44–49) ettenähtuga.

141 Tol ajal kehtinud komisjoni töökorra artikli 16 esimeses lõigus ei olnud kehtestatud mingeid nõudeid vaidlustatud otsuse kinnitamiseks ning otsus ei ole allkirjastatud, kuigi selles on mainitud konkurentsi eest vastutava komisjoni liikme nime. Eelkõige ei olnud ette nähtud, et vastuvõetud aktid tuleb lisada kokkuvõttele selle koostamise ajal, kui „ühe või teise kokkuvõtte kinnitamisel puudub otsene seos vastuvõetud aktiga". Selles suhtes erineb komisjoni töökorra artikli 16 esimene lõik nõukogu 5. juuni 2000. aasta otsuse, millega võetakse vastu nõukogu töökord (EÜT L 149, lk 21), artiklist 15.

142 Seega eirab komisjoni töökord kinnitamisnõuete olulisust ja läheb vastuollu õiguskindluse põhimõttega. Järelikult ei kinnitatud vaidlustatud otsust õiguspäraselt.

143 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

144 Üldkohus leiab kõigepealt, et hageja argumente tuleb mõista nii, et nendes tuuakse esile vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal kehtinud komisjoni töökorra ühe sätte õigusvastasus.

145 Sellist õigusvastasuse väidet tuleb pidada vastuvõetavaks.

146 Vastavalt kohtupraktikale peab EÜ artikli 241 kohaldamisala laienema ka institutsiooni töökorra sätetele, mis küll ei ole vaidlustatud otsuse õiguslik alus ja millel ei ole analoogseid tagajärgi nagu määrusel asutamislepingu kõnealuse artikli tähenduses, kuid millega on kindlaks määratud olulised menetlusnormid, mille järgimine on selle otsuse vastuvõtmisel nõutav, ning millega sellest tulenevalt tagatakse otsuse adressaatideks olevate isikute õiguskindlus. On oluline, et otsuse igal adressaadil oleks võimalik menetluse käigus vaidlustada selle akti õiguspärasust, mis on kõnealuse otsuse formaalse kehtivuse eelduseks, hoolimata asjaolust, et asjaomane akt ei kujuta endast otsuse õiguslikku alust, kui adressaadil ei olnud selle akti tühistamist võimalik nõuda enne, kui talle tehti vaidlusalune otsus teatavaks. Järelikult saab komisjoni töökorra sätete kohta esitada õigusvastasuse väite osas, milles nendega on tagatud isikute kaitse (eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 286 ja 287).

147 Lisaks tuleb meenutada, et õigusvastasuse väide peab olema piiratud sellega, mis on vaidluse lahendamiseks tingimata vajalik.

148 EÜ artikli 241 eesmärk ei ole võimaldada poolel vaidlustada mis tahes üldakti kehtivust mis tahes hagi puhul. Üldakt, mille õigusvastasust väidetakse, peab olema hagi esemeks olevale juhtumile otseselt või kaudselt kohaldatav ning vaidlustatud üksikotsuse ja kõnealuse üldakti vahel peab olema otsene õiguslik seos (vt eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 288 ja 289 ja seal viidatud kohtupraktika).

149 Selles suhtes tuleb meenutada, et vaidlustatud otsus kinnitati vastavalt töökorra artikli 16 esimese lõigu sätetele. Järelikult esineb otsene õiguslik seos kõnealuse otsuse ja töökorra selle artikli vahel, mille õigusvastasust hageja väidab. Sellest lähtudes saab vaidlustatud otsuse ajal kehtinud töökorra artikli 16 esimese lõigu peale esitada õigusvastasuse väite.

150 Seega tuleb kontrollida, kas komisjoni töökorras kehtestatud kinnitamisnõuded on õiguskindluse põhimõtte nõuetega kooskõlas või mitte.

151 Käesoleval juhul on aluseks võetav säte vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal kehtinud komisjoni töökorra artikli 16 esimene lõik, milles on ette nähtud järgmist:

„Komisjoni poolt koosoleku käigus vastu võetud õigusaktid lisatakse autentse(te)s keel(t)es lahutamatu osana kokkuvõttele, mis koostatakse selle koosoleku lõpus, mille

käigus need vastu võeti. Aktid kinnitatakse kokkuvõtte viimasel lehel presidendi ja peasekretäri allkirjaga.” [mitteametlik tõlge]

152 Eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses analüüsiti komisjoni 17. veebruari 1993. aasta töökorra (EÜT L 230, lk 15) artikli 16 esimese lõigu õiguspärasust; kõnealune säte oli sõnastatud järgmiselt:

„Komisjoni poolt koosoleku käigus […] vastu võetud õigusaktid lisatakse autentse(te)s keel(t)es komisjoni selle koosoleku protokollile, mille käigus need vastu võeti või mille käigus võeti nende vastuvõtmine teadmiseks. Aktid kinnitatakse protokolli esimesel lehel presidendi ja peasekretäri allkirjaga.” [mitteametlik tõlge]

153 Selles otsuses leidis Üldkohus, et kõnealuse sättega kehtestatud kord on iseenesest piisav tagatis, et vaidlustamise korral kontrollida, kas teatavaks tehtud või avaldatud aktid vastavad täielikult kolleegiumi poolt vastu võetud aktile ning seeläbi ka akti vastuvõtja tahtele. Kuna kõnealune akt oli lisatud protokollile ja selle esimesel lehel olid presidendi ja peasekretäri allkirjad, oli protokolli ja sellega hõlmatud dokumentide vahel otsene seos, mis võimaldas olla veendunud kolleegiumi otsuse korrektses sisus ja vormis. Selles suhtes tuli eeldada, et ametivõim tegutses kooskõlas kohaldatavate õigusnormidega, kuni ühenduste kohus ei olnud tuvastanud tema tegevuse normidele mittevastavust. Seega tuli töökorra artikli 16 esimese lõigu nõuete kohaselt ette nähtud kinnitamist pidada õiguspäraseks (eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 302–304).

154 Tuleb aga tõdeda, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal kehtinud komisjoni töökorra artikli 16 esimeses lõigus on ette nähtud formaalsem kinnitamismenetlus kui see, mida analüüsiti eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses.

155 Teksti uude redaktsiooni võrreldes varasemaga tehtud muudatused on järgmised: koosoleku käigus vastu võetud aktid enam mitte ainult ei „lisata" protokollile, vaid „lisatakse lahutamatu osana"; sõna „protokoll" on asendatud sõnaga „kokkuvõte"; kokkuvõte koostatakse „koosoleku lõpus"; lõpuks ei ole allkiri enam „protokolli esimesel lehel", vaid „kokkuvõtte viimasel lehel".

156 Kõnealused muudatused kogumis tugevdavad menetluslikke tagatisi, mis on mõeldud õiguskindluse põhimõtte järgimise tagamiseks.

157 Seega ei ole vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal kehtinud komisjoni töökorra artikli 16 esimene lõik õigusvastane.

158 Neil asjaoludel tuleb teise väite teine osa tagasi lükata.

Kolmas osa, mis puudutab hageja õiguse olla uuesti ära kuulatud rikkumist

– Poolte argumendid

159 Hageja möönab, et eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuse punktides 246–252 leiti, et kui komisjoni otsus tühistatakse menetlusnormide rikkumise tõttu, on huvitatud ettevõtjate uuesti ärakuulamine enne uue otsuse vastuvõtmist nõutav üksnes juhul, kui uus otsus sisaldab uusi etteheiteid.

160 Selline lahendus ei ole siiski käesoleva kohtuasja asjaoludele ülekantav. Esiteks on haldusmenetluses toime pandud palju rikkumisi, kuna on rikutud õigust tutvuda toimikuga. Teiseks on vaidlustatud otsuses üle võetud otsuses 91/297 sisalduv analüüs, mis tühistati muudel põhjustel kui üksnes vormivead ja mida ei ole uuesti vastu võetud.

161 Otsuse 91/297 tühistamine mõjutas vaidlustatud otsuse ettevalmistavate meetmete kehtivust. Eespool punktis 17 viidatud I Solvay kohtuotsuses tuvastas Üldkohus, et komisjoni poolt aluseks võetud dokumentide avaldamisest täielikult keeldumine rikub hageja õigust tutvuda toimikuga. Lisaks mõjutab see menetlusnormi rikkumine nii haldusmenetlust, mille tulemusel võeti vastu otsus 91/298, kui otsusega 91/297 seotud haldusmenetlust. Seega oleks komisjon pidanud menetlust uuesti alustama, võimaldama hagejal tutvuda kogu toimikuga ning seejärel võimaldama tal esitada selle kohta kõik kirjalikud ja suulised märkused.

162 Peale selle on eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses antud tõlgendus õiguslikult väär, kuna see piirab asjaomase ettevõtja õiguse olla ära kuulatud üheainsa võimalusega esitada oma märkused talle tehtud etteheidete kohta. Igal asjaomasel ettevõtjal on ju ka õigus olla ära kuulatud ja esitada oma märkused trahvi määramise põhimõtte ning trahvi otstarbekuse ja suuruse kohta. Viidates kohtupraktikale, kinnitab hageja, et ettevõtjatel, kelle suhtes võidakse teha otsus, milles tuvastatakse nende poolt toime pandud rikkumine ja millega määratakse neile selle eest trahv, tuleb haldusmenetluse staadiumis võimaldada esitada kõik märkused trahvi kohta. Hageja väidab, et käesolevas asjas möödunud aja tõttu oleks tal olnud esitada uusi märkusi selle kohta, et komisjoni õigus talle trahvi määrata on aegunud ja et mõistlikku aega on ületatud, ning trahvi suuruse kohta.

163 Hageja leiab, et pärast otsuse 91/297 tühistamist oleks tulnud ta ära kuulata komisjoni analüüsi sisemise järjepidevuse suhtes, kuivõrd komisjon kirjeldas süüks pandud rikkumist vaidlustatud otsuses väidetava üldise konkurentsivastase poliitika mõju tugevdavana, ning vaidlustatud otsuses sisalduvate teatud selliste väidete õigsuse suhtes, mis puudutavad hageja ja ICI vahelise keelatud kokkuleppe olemasolu ja mis on otsusest 91/297 otse laenatud.

164 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

165 Kui komisjon pärast seda, kui otsus, millega karistatakse EÜ artikli 81 lõiget 1 rikkunud ettevõtjaid, on tühistatud selliste menetlusnormide rikkumise tõttu, mis on seotud ainult volinike kolleegiumi poolt otsuse lõpliku vastuvõtmise korraga, teeb uue otsuse, mille sisu on enamjaolt identne ja mis põhineb samadel etteheidetel, ei ole komisjon kohustatud asjaomaseid ettevõtjaid uuesti ära kuulama (vt selle kohta eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punktid 83–111).

166 Mis puudutab õigusküsimusi, mis võivad EÜ artikli 233 kohaldamisel tekkida – nagu aja möödumise, menetluse uuesti alustamise võimaluse, menetluse uuesti alustamisega lahutamatult seotud õiguse tutvuda toimikuga, ärakuulamiste eest vastutava ametniku ja nõuandekomitee sekkumisega ning määruse nr 17 artikli 20 võimaliku mõjuga seotud küsimused –, siis ka need ei nõua uusi ärakuulamisi, kuna need ei muuda etteheidete sisu ja nende üle teostatakse vajaduse korral hiljem üksnes kohtulikku kontrolli (vt selle kohta eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 93).

167 Käesoleval juhul võttis komisjon üle otsuse 91/298 peaaegu kogu sisu. Ta ainult lisas vaidlustatud otsusesse osa Üldkohtu ja Euroopa Kohtu menetluse kohta.

168 Vaidlustatud otsuse osas, milles on käsitletud fakte, lisas komisjon küll ka kaalutlused, mis tulenevad otsusest 91/297, mis hiljem tühistati eespool punktis 17 viidatud I Solvay kohtuotsusega.

169 Esiteks viitas vaidlustatud otsuse aluseks olev otsus 91/298 sellegipoolest otseselt otsusele 91/297 soodat kui toodet ja soodaturgu puudutava teabe osas (vt otsuse 91/298 põhjenduste punkt I B). Hageja möönab repliigis pealegi, et otsuse 91/297 osad, mis on vaidlustatud otsusesse üle võetud, olid otsuse 91/298 „lahutamatud osad".

170 Teiseks ei ole see pelgalt fakte puudutav teave asjakohane hagejale käesolevas asjas süüks pandava rikkumise suhtes. Käesoleval juhul puudutab asjaomane tegevus hageja ja CFK vahel sõlmitud keelatud kokkulepet, mitte hageja ja ICI vahelist konkurentsivastast tegevust.

171 Seega tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse ja otsuse 91/298 sisu on olulises osas identne ja need otsused rajanevad samadel põhjendustel.

172 Järelikult ei olnud komisjon vastavalt eespool punktides 165 ja 166 viidatud kohtupraktikale kohustatud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist hagejat uuesti ära kuulama.

173 Mis aga puudutab argumenti, et rikutud on õigust tutvuda toimikuga, siis see on iseseisva etteheite esemeks, mistõttu analüüsitakse seda edaspidi.

174 Lähtudes eeltoodust, tuleb teise väite kolmas osa tagasi lükata.

Neljas osa, mis puudutab konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega uuesti konsulteerimata jätmist

– Poolte argumendid

175 Hageja vaidlustab eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuse punktides 254–257 sisalduva hinnangu, mille kohaselt ei olnud nõuandekomiteega uuesti konsulteerimine selles asjas nõutav. Hageja leiab, et vastupidi Üldkohtu poolt selles otsuses leitule ei tulene kohustus konsulteerida nõuandekomiteega komisjoni 25. juuli 1963. aasta määrusest nr 99/63/EMÜ nõukogu määruse nr 17 artikli 19 lõigetes 1 ja 2 ettenähtud ärakuulamiste kohta (EÜT 127, lk 2268), mis piirdub järgitava menetluse kronoloogia reguleerimisega, vaid määruse nr 17 artiklist 10 asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsioonis. Lisaks, kuigi nõuandekomiteega konsulteerimine kujutab endast olulist menetluslikku tagatist, taotletakse sellega muud eesmärki kui üksnes selle ettevõtja ärakuulamine, keda otsuse eelnõu puudutab, nagu annab tunnistust ka asjaolu, et ärakuulamisest loobumine ettevõtja poolt ei vabasta komisjoni nõuandekomiteega konsulteerimisest.

176 Järelikult oleks käesoleval juhul tulnud nõuandekomiteega konsulteerida komisjoni kava üle võtta eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Solvay tulemusel vastu vaidlustatud otsus ning eelkõige mõistliku aja põhimõtte järgimise üle.

177 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

178 Määruse nr 17 artiklis 10 on asjaolude asetleidmise ajal kohaldatavas redaktsioonis sätestatud:

„3. Enne otsuse langetamist lõikes 1 tähendatud menetlustes ning enne otsuseid, mis puudutavad [EÜ] artikli [81] lõike 3 kohaselt langetatud otsuse uuendamist, muutmist või tühistamist, konsulteerib komisjon konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega.

[…]

5. Konsultatsioon toimub komisjoni poolt kokku kutsutud ühiskohtumisel; kohtumine ei tohi toimuda enne, kui kutse väljasaatmisest on möödunud 14 päeva. Kutsele peab olema lisatud iga uuritava üksikjuhtumi kokkuvõte koos viidetega olulisimatele dokumentidele ja esialgne otsuse eelnõu."

179 Peale selle on määruse nr 99/63 artiklis 1 sätestatud:

„Enne konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega konsulteerimist viib komisjon vastavalt määruse nr 17 artikli 19 lõikele 1 läbi ärakuulamise." [mitteametlik tõlge]

180 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleneb määruse nr 99/63 artiklist 1, et asjaomaste ettevõtjate ärakuulamine ja nõuandekomiteega konsulteerimine on vajalik samades olukordades (Euroopa Kohtu 21. septembri 1989. aasta otsus liidetud kohtuasjades 46/87 ja 227/88: Hoechst *vs.* komisjon, EKL 1989, lk 2859, punkt 54, ja eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 115).

181 Määrus nr 99/63 asendati komisjoni 22. detsembri 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 2842/98 poolte ärakuulamise kohta teatavates EÜ […] artiklite [81] ja [82] alusel algatatud menetlustes (EÜT L 354, lk 18; ELT eriväljaanne 07/04, lk 204), mis kehtis vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal ja mille artikli 2 lõige 1 on sõnastatud sarnaselt määruse nr 99/63 artikliga 1.

182 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse kohaselt konsulteeriti konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega enne otsuse 91/298 tegemist. Hageja ei vaidle vastu sellele, et konsulteerimine toimus ja oli õiguspärane.

183 Seega, kuna vaidlustatud otsus ei sisalda olulisi muudatusi võrreldes otsusega 91/298, siis komisjon, kes ei olnud kohustatud hagejat enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist uuesti ära kuulama, ei olnud kohustatud ka nõuandekomiteega uuesti konsulteerima (vt selle kohta eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 118).

184 Sellest lähtuvalt tuleb teise väite neljas osa tagasi lükata.

Viies osa, mis puudutab konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomitee õigusvastast koosseisu

– Poolte argumendid

185 Hageja väidab, et pärast konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega konsulteerimist, mis toimus enne otsuse 91/298 ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmist, liitusid 1. jaanuaril 1995 ühendusega kolm riiki. Kuna kõnealune nõuandekomitee koosneb kõikide liikmesriikide esindajatest, ei olnud see nõuandekomitee koosseis enam õiguspärane ajal, mil komisjon koostas eelnõu, mille tulemusel võeti vastu vaidlustatud otsus. Komisjon oleks seega pidanud uuesti konsulteerima õiguspärases koosseisus oleva nõuandekomiteega.

186 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

187 Määruse nr 17 artikli 10 lõige 4 asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsioonis oli sõnastatud järgmiselt:

„Nõuandekomiteesse kuuluvad konkurentsi piirava tegevuse ja turgu valitseva seisundi küsimustes pädevad ametnikud. Iga liikmesriik nimetab enda esindajaks ühe ametniku, keda sunnitud eemalejäämise korral võib asendada teise ametnikuga.”

188 Kohtupraktika kohaselt ei mõjuta institutsiooni koosseisu muutmine institutsiooni enda järjepidevust ning tema lõplike või ettevalmistavate aktide kõik tagajärjed jäävad üldjuhul alles (Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-331/88: Fedesa jt, EKL 1990, lk I-4023, punkt 36).

189 Pealegi ei ole olemas ühtegi ühenduse õiguse üldpõhimõtet, mis nõuaks, et trahvi kaasa tuua võivat menetlust läbi viiva haldusorgani koosseis jääks samaks (eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 322 ja 323).

190 Sellest tulenevalt ei pidanud komisjon pärast kolme täiendava riigi ühendusega liitumist nõuandekomiteega uuesti konsulteerima.

191 Järelikult tuleb teise väite viies osa tagasi lükata.

Seitsmes osa, mis puudutab erapooletuse, hea halduse ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

192 Hageja väidab, et vaidlustatud otsus kordab peaaegu sõna-sõnalt kümme aastat tagasi vastu võetud otsust ega võta üldse arvesse aja möödumist ja otsuse 91/297 tühistamise tagajärgi. Lisaks väidab hageja, et komisjon oleks pidanud võimaldama tal tutvuda kogu toimikuga.

193 Peale selle on vaidlustatud otsus hageja meelest ebaproportsionaalne, kuna sellega alustati menetlust uuesti pikka aega pärast asjaolude asetleidmist, mistõttu puudub otsusel igal juhul igasugune kasulik mõju.

194 Hageja kinnitab lisaks, et komisjon ei märkinud põhjuseid, mille tõttu ta pidas otstarbekaks hageja suhtes uuesti teha „drakoonilise" otsuse, kuigi ta samas oli loobunud otsuse 91/297 tagajärjel uue otsuse tegemisest. Komisjon oli ju siiski otsuste 91/297, 91/298 ja 91/299 aluseks olevaid rikkumisi käsitlenud tervikuna ning need otsused olid ka koostatud seda silmas pidades. Üldkohtul on seega võimatu hinnata, miks komisjon otsustas vastu võtta uue otsuse, mille sisu on otsuse 91/298 omaga peaaegu identne.

195 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

196 Hageja esitab erapooletuse, hea halduse ja proportsionaalsuse põhimõtte väidetava rikkumise katte all samad argumendid, mis ta on juba esitanud ja mis puudutavad eelkõige aja möödumist ja õigust tutvuda toimikuga, mida Üldkohus analüüsib edaspidi.

197 Ainus uus asjaolu on seotud sellega, et puudub põhjendus, miks komisjon võttis vastu uue otsuse, mille sisu on otsuse 91/298 omaga peaaegu identne. Selles suhtes tuleb aga tõdeda, et komisjon põhjendas oma otsust võtta otsus 91/298 uuesti vastu vaidlustatud otsuse põhjendustes 67–78, mis lisandusid otsusele 91/298. Järelikult puudub hageja etteheitel faktiline alus.

198 Sellest lähtuvalt tuleb teise väite seitsmes osa tagasi lükata.

199 Kõigest eeltoodust nähtub, et teine väide tuleb tagasi lükata tervikuna, välja arvatud kuues osa, mis puudutab õiguse tutvuda toimikuga rikkumist ja mida analüüsitakse neljanda väite raames.

Kolmas väide, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei ole mõjutatud

Poolte argumendid

200 Hageja väidab, et komisjon põhjendas vaidlustatud otsust „valesti", kuna selleks, et püüda tõendada mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, piirdub ta viitega väidetavale hagejapoolsele ühenduse soodaturu kontrollimise üldisele poliitikale ning kinnitusega, et väidetav hageja ja CFK vaheline kokkulepe oli osa sellest üldisest poliitikast.

201 Viide väidetavale üldisele poliitikale osutab hageja sõnul komisjoni lähenemisele naatriumkarbonaadi juhtumite puhul, milles komisjon on alati leidnud, et EÜ artiklite 81 ja 82 väidetavad rikkumised tugevdavad üksteist vastastikku ning moodustavad koondstrateegia, mille eesmärk on turgude eraldamine ja konkurentsi piiramine.

202 Komisjonil ei ole aga esiteks kunagi õnnestunud tõendada väidetava kõiki naatriumkarbonaadi tootjaid hõlmava „Euroopa kartelli" olemasolu.

203 Teiseks kujutab komisjoni poolt etteheidetav tegevus – isegi kui oletada, et see on kuritarvitav – endast eraldiseisvaid asjaolusid, millel ei ole märkimisväärset mõju konkurentsile.

204 Kolmandaks käsitleb kõnealune väidetav kokkulepe väikesi koguseid, kuivõrd komisjon mainib 11 000 tonni kahe aasta kohta enam kui miljonit tonni hõlmaval turul, st ligikaudu 1% aastasest tarbimisest Saksa turul ja ligikaudu 4% CFK kogu tootmisvõimsusest. Lisaks puudutavat kokkulepe oletuste kohaselt naatriumkarbonaadi kogust, mida CFK ei ole suutnud turule viia. Järelikult ei saa väidetav kokkulepe liikmesriikidevahelist kaubandust märkimisväärselt kahjustada.

205 Hageja märgib repliigis, et kuigi ta ei esitanud konkreetset väidet selle väidetava kokkuleppe olemasolu kohta, mille ta komisjoni etteheidete kohaselt CFK-ga sõlmis, ei tähenda see, et ta tunnistab niisuguse kokkuleppe olemasolu.

206 Hageja märgib samuti, et Saksamaal kohaldatavad hinnad olid kõrgemad kui mujal ühenduses. Seetõttu, kui CFK oleks tahtnud suunata kõnealuse koguse teistesse liikmesriikidesse, oleks ta pidanud leppima tulu vähenemisega ning tema huvides ei oleks olnud seda vähenemist süvendada neil turgudel hindade veelgi alandamisega. Väidetava kokkuleppe puudumise korral oleks CFK huvi olnud suunata DSW-l müümata jäänud kogus Saksa turule.

207 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

208 EÜ artikli 81 lõiget 1 kohaldatakse üksnes kokkulepetele, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust. Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale peab ettevõtjatevahelisest kokkuleppest liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamiseks kõigi objektiivsete õiguslike või faktiliste asjaolude põhjal olema piisavalt suure tõenäosusega võimalik järeldada, et see võib otseselt või kaudselt, tegelikult või võimalikult mõjutada liikmesriikidevahelist kaubavahetust viisil, mis võib kahjustada riikidevahelise ühtse turu eesmärkide saavutamist (Euroopa Kohtu 11. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 42/84: Remia jt *vs.* komisjon, EKL 1985, lk 2545, punkt 22, ning Üldkohtu 13. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-217/03 ja T-245/03: FNCBV jt *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-4987, punkt 63). Ühendusesisese kaubavahetuse mõjutamine tuleneb üldjuhul mitme sellise teguri koosmõjust, mis eraldi võetuna ei ole tingimata määrava tähtsusega (Euroopa Kohtu 15. detsembri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-250/92: DLG, EKL 1994, lk I-5641, punkt 54, ja 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-359/01 P: British Sugar *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-4933, punkt 27).

209 Selles suhtes on vähe oluline, kas keelatud kokkuleppe mõju kaubandusele on ebasoodne, neutraalne või soodne. Konkurentsipiirang võib liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutada, kui see juhib kaubavood kõrvale kursilt, mille need muidu oleksid võtnud (vt selle kohta Euroopa Kohtu 29. oktoobri 1980. aasta otsus liidetud kohtuasjades 209/78–215/78 ja 218/78: van Landewyck jt *vs.* komisjon, EKL 1980, lk 3125, punkt 172).

210 Lisaks piisab keelatud kokkuleppe võimest mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust, see tähendab selle võimalikust mõjust, selleks et kokkulepe kuuluks EÜ artikli 81 kohaldamisalasse, ning puudub vajadus tõendada selle tegelikku mõju kaubandusele (Euroopa Kohtu 21. jaanuari 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-215/96 ja C-216/96: Bagnasco jt, EKL 1999, lk I-135, punkt 48, ning Üldkohtu 14. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-259/02 – T-264/02 ja T-271/02: Raiffeisen Zentralbank Österreich jt *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-5169, punkt 166). Siiski on vajalik, et keelatud kokkuleppe võimalik mõju riikidevahelisele kaubandusele oleks tuntav või teisisõnu, et see ei oleks ebaoluline (Euroopa Kohtu 28. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-306/96: Javico, EKL 1998, lk I-1983, punktid 12 ja 17, ning eespool punktis 71 viidatud kohtuotsus CMA CGM jt *vs.* komisjon, punkt 207).

211 Pealegi, liikmesriigi kogu territooriumi hõlmav keelatud kokkulepe on oma olemuselt siseriiklike turgude eraldatusele kaasaaitav, takistades seeläbi EÜ asutamislepingu eesmärgiks olevat turgude omavahelist põimumist (Euroopa Kohtu 17. oktoobri 1972. aasta otsus kohtuasjas 8/72: Vereeniging van Cementhandelaren *vs.* komisjon, EKL 1972, lk 977, punkt 29, ja 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-238/05: Asnef-Equifax ja Administración del Estado, EKL 2006, lk I-11125, punkt 37).

212 Käesoleval juhul lähtus komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 59 kolmest asjaolust, kui ta leidis, et asjaomane kokkulepe mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust: esiteks on see kokkulepe „osa üldisest poliitikast, mille eesmärk on kontrollida soodaturgu ühenduses"; teiseks on kokkuleppe „eesmärk […] mitte ainult vähendada oluliselt konkurentsi ühenduses, vaid ka säilitada turustruktuuri jäikus ja selle eraldatus vastavalt riigipiiridele"; kolmandaks oleks „selle kokkuleppe puudumise korral […] täiesti tõenäoline, et Solvay poolt tagatise alusel kõrvaldatud koguse oleks CFK suunanud ühenduse teistele turgudele".

213 Kõigepealt tuleb tõdeda, et menetlusdokumentides ei vaidle hageja vastu kahele viimasele asjaolule, millest komisjon lähtus.

214 Edasi tuleb märkida, et hageja ei esita ühtegi väidet, millega ta eitaks tema ja CFK vahelist kokkulepet, mille alusel ta vaidlustatud otsuse artiklist 1 nähtuvalt „tagas CFK-le Saksamaal sooda iga-aastase minimaalse müügikoguse […] ning hüvitas CFK-le mis tahes puudujäägi, ostes temalt tagatud minimaalse müügikoguse saavutamiseks vajaliku koguse".

215 Niisugune tagatiskokkulepe, mis puudutab iga-aastast minimaalset müügikogust siseriiklikul turul ja mida käesolevas asjas käsitletakse, võib juba oma määratluse poolest juhtida kaubavood kõrvale kursilt, mille need muidu oleksid võtnud. Kõnealune kokkulepe toob nimelt kaasa selle, et turult kõrvaldatakse osa naatriumkarbonaadi toodangust, mille oleks võinud eksportida teistesse liikmesriikidesse.

216 Järelikult, isegi kui hageja argument soodaturu kontrollimise üldise poliitika puudumise kohta oleks põhjendatud, tuleb tõdeda, et see argument ei mõjuta vaidlustatud otsuse õiguspärasust, kuna komisjoni järeldus liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise tuvastatuse kohta on piisavalt tõendatud asjaoluga, et kõnealune kokkulepe võis juhtida kaubavood kõrvale kursilt, mille need muidu oleksid võtnud.

217 Hageja väidab samuti, et võttes arvesse kõnealuse koguse vähest tähtsust, ei saanud kokkulepe liikmesriikidevahelist kaubandust märkimisväärselt mõjutada.

218 Vaidlustatud otsuse põhjendusest 43 nähtub aga, et samas kui Saksa turg kujutas endast 1986. ja 1987. aastal ligikaudu 1 080 000 tonni, oli CFK tagatiseks algselt 1987. aastal 179 000 tonni, mida hiljem suurendati. Selles suhtes tuleb lähtuda mitte kogusest, mille hageja igal aastal CFK-lt ostis, vaid kogusest, mille hageja võis olla sunnitud CFK-lt ostma selle kokkuleppe alusel ja milleks algselt oli 179 000 tonni.

219 Nagu komisjon kostja vastuses õigesti rõhutab, ei saa 179 000 tonni, mis moodustab 1987. aastal 16,57% Saksa turust, pidada tähtsusetuks.

220 Kõigest eelnevast nähtub, et komisjon leidis vaidlustatud otsuses õigesti, et asjaomane keelatud kokkulepe võib liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutada.

221 Järelikult tuleb kolmas väide tagasi lükata.

Neljas väide, et on rikutud õigust tutvuda toimikuga

222 Neljas väide jaguneb sisuliselt kaheks osaks, mis puudutavad kaitse jaoks tarvilike dokumentide esinemist toimikus sisalduvate dokumentide hulgas, millega hageja tutvus menetlust korraldavate meetmete raames, ning asjaolu, et hageja ei saanud tutvuda kogu toimikuga.

223 Kõigepealt tuleb meenutada, et kaitseõiguste tagamine on ühenduse õiguse aluspõhimõte ja seda tuleb järgida kõigis olukordades, eriti menetlustes, milles võidakse määrata karistus, isegi kui tegemist on haldusmenetlusega. See põhimõte nõuab, et asjassepuutuvatele ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele antakse haldusmenetluses võimalus esitada tõhusalt oma seisukoht nende väidetavate faktiliste asjaolude, etteheidete ja olukordade tõelevastavuse ning asjakohasuse kohta, millele komisjon viitab (Euroopa Kohtu 23. mai 1978. aasta otsus kohtuasjas 102/77: Hoffmann-La Roche, EKL 1978, lk 1139, punkt 11, ja Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-314/01: Avebe *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3085, punkt 49).

224 Õigus tutvuda toimikuga, mis tuleneb kaitseõiguste tagamise põhimõttest, tähendab seda, et komisjon peab andma asjaomasele ettevõtjale võimaluse analüüsida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võivad olla tema kaitse jaoks olulised. Need hõlmavad nii süüstavaid kui ka õigustavaid dokumente, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni asutusesisesed dokumendid ja muu konfidentsiaalne teave (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 68, ning eespool punktis 71 viidatud 18. juuni 2008. aasta kohtuotsus Hoechst *vs.* komisjon, punkt 145).

225 Süüstavate andmete osas peab asjaomane ettevõtja tõendama, et tulemus, milleni komisjon oma otsuses jõudis, oleks olnud erinev, kui edastamata jäetud dokument, millele komisjon ettevõtjale rikkumist süüks pannes tugines, oleks tulnud süüstava tõendina arvestamata jätta. Õigustavate andmete puhul peab asjaomane ettevõtja tõendama, et andmete avaldamata jätmine võib mõjutada menetluse käiku ning komisjoni otsuse sisu tema kahjuks. Piisab, kui ettevõtja tõendab, et ta oleks võinud õigustavaid dokumente kasutada enda kaitsmisel selliselt, et kui tal oleks olnud võimalus haldusmenetluses neile tugineda, oleks ta saanud tuua välja asjaolud, mis ei olnud kooskõlas selles staadiumis komisjoni poolt tehtud järeldustega, ning et ta oleks seega saanud mingil viisil mõjutada komisjoni poolt otsuses antavaid hinnanguid vähemalt ettevõtjale süüks pandava tegevuse raskuse ja kestuse osas ning järelikult ka trahvi taseme osas. Võimalust, et avalikustamata dokumendil oleks võinud olla mõju menetluse käigule ja komisjoni otsuse sisule, saab tõendada alles pärast teatavate selliste tõendite esialgset uurimist, mis kinnitavad, et avalikustamata dokumentidel võis nende tõendite seisukohast olla niisugune tähtsus, mida ei oleks tohtinud tähelepanuta jätta (eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 73–76, ja eespool punktis 71 viidatud 18. juuni 2008. aasta kohtuotsus Hoechst *vs.* komisjon, punkt 146).

226 Lõpuks tuleb meenutada, et toimikuga tutvumise õiguse rikkumine võib tuua kaasa komisjoni otsuse täieliku või osalise tühistamise üksnes juhul, kui uurimistoimikule juurdepääsu eeskirjade eiramine haldusmenetluses takistas asjaomastel ettevõtjatel tutvuda dokumentidega, mis võisid olla tarvilikud nende kaitse jaoks, ning rikkus seeläbi nende kaitseõigusi. Sellise olukorraga on tegemist juhul, kui mõne dokumendi avalikustamise korral oleks olnud kas või väike võimalus, et haldusmenetluse tulemus oleks olnud teistsugune, kui asjaomane ettevõtja oleks saanud menetluse käigus sellele dokumendile tugineda (vt selle kohta eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 73–76).

227 Neid kaalutlusi silmas pidades tuleb hinnata, kas käesolevas asjas järgis komisjon hageja kaitseõigusi.

Esimene osa, mis puudutab kaitse jaoks tarvilike dokumentide esinemist toimikus sisalduvate dokumentide hulgas, millega hageja tutvus menetlust korraldavate meetmete raames

228 Nagu nähtub eelmistes punktides viidatud kohtupraktikast, peab asjaomane ettevõtja õigustavate andmete puhul tõendama, et andmete avaldamata jätmine võis mõjutada menetluse käiku ning komisjoni otsuse sisu tema kahjuks.

229 Käesolevas asjas esitas hageja oma märkused 15. juulil 2005, pärast seda, kui ta oli tutvunud toimikus sisalduvate dokumentidega.

– Poolte argumendid

230 Hageja väidab, et nende dokumentidega tutvumine haldusmenetluses oleks tal võimaldanud esitada tema kaitse jaoks tarvilikke argumente selle kohta, et puudub mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele.

231 Esiteks kinnitab hageja, et uurimistoimikus sisalduvad dokumendid, millega ta ei saanud haldusmenetluses tutvuda, oleksid võimaldanud tal tõendada, et ta ei rakendanud turu kontrollimise äristrateegiat ning et samal perioodil tarnis CFK naatriumkarbonaati ka teistele konkurentidele. CFK sisememorandumist nähtub, et 1988. aastal tarnis CFK hagejale 2 544 tonni naatriumkarbonaati tootmisraskuste tõttu, mis tekkisid tema Lõuna-Euroopa tehastes. Peale selle tõendavad muudki uurimistoimikus sisalduvad dokumendid, millega hageja ei saanud haldusmenetluses tutvuda, et kõik naatriumkarbonaadi tootjad tegid pidevalt üksteisele tarneid.

232 Teiseks väidab hageja, et toimikus sisalduvad dokumendid, millega ta ei saanud haldusmenetluses tutvuda, tõendavad, et aastatel, mil toimusid vaidlusalused CFK tarned, jäid tema poolt ühenduse teistesse riikidesse eksporditud kauba liik ja kogus sarnaseks. Järelikult ei mõjutanud hagejale tehtud tarned kaubavooge ühenduses.

233 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

234 Kõigepealt tuleb meenutada, et asjaolu, millest komisjon vaidlustatud otsuses lähtus ja mille kohaselt asjaomane kokkulepe oli osa üldisest poliitikast, mille eesmärk oli kontrollida soodaturgu ühenduses, ei mõjuta vaidlustatud otsuse õiguspärasust (vt eespool punkt 216). Seega, kuigi dokumentidega, millele hageja toimikuga tutvumise tulemusel tugineb, püütakse tõendada, et puudus hagejapoolne äristrateegia, mille eesmärk oli turgu kontrollida, ei saa need dokumendid kaasa tuua vaidlustatud otsuse tühistamist.

235 Igal juhul oli hagejal, kes oli vaidlusaluste asjaolude asetleidmise ajal juhtiv naatriumkarbonaadi tootja ühenduses, tingimata teave, mis võimaldas tal 1990. aastal esile tuua ja põhjendada asjaolu, et naatriumkarbonaadi tootjad tegid pidevalt üksteisele tarneid. Hageja viitab täpsemalt mitmele dokumendile, millest nähtub, et naatriumkarbonaadi müük toimus tema ja tema konkurentide vahel – mis ilmselgelt ei saanud olla talle teadmata.

236 Pealegi ei sea argument, mille kohaselt ei saanud tarned hagejale mõjutada kaubavooge ühenduses, kahtluse alla komisjoni järeldust liikmesriikidevahelise kaubanduse

mõjutamise kohta. Nagu komisjon märkis vaidlustatud otsuse põhjenduses 58, oli kokkuleppe eesmärk luua kunstlikult stabiilsed turutingimused, millele hageja vastu ei vaidle. Kuna kokkuleppe eesmärk oli säilitada naatriumkarbonaadi turu olemasolev struktuur, tuleneb sellest loogiliselt, et CFK eksport ühenduses pidi jääma stabiilseks. Järelikult ei sea hageja argument kaugeltki kahtluse alla komisjoni kaalutlusi liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta, vaid pigem toetab neid.

237 Järelikult ei tõendanud hageja, et nende dokumentide avalikustamise korral oleks olnud väikegi võimalus, et haldusmenetlus oleks jõudnud teistsuguse tulemuseni, kui hageja oleks saanud menetluse käigus neile dokumentidele tugineda, nagu kohtupraktika seda nõuab (vt selle kohta eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 73–76).

238 Seega ilmneb nende dokumentide uurimisel, millele hageja tugines pärast menetlust korraldavate meetmete raames toimikuga tutvumist, et komisjon ei rikkunud hageja kaitseõigusi. Järelikult tuleb hageja neljanda väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab asjaolu, et hageja ei saanud tutvuda kogu toimikuga

– Poolte argumendid

239 Hageja väidab hagiavalduses, et ta ei saanud kunagi komisjoni toimiku täielikku nummerdatud loendit. Lisaks piirdus komisjon otsuse 91/298 vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses sellega, et võimaldas hagejal tutvuda vastuväiteteatisele lisatud süüstavate dokumentidega. Järelikult ei võimaldatud hagejale eespool punktis 17

viidatud I Solvay kohtuotsusest nähtuva toimiku kirjelduse kohaselt juurdepääsu tervele hulgale „alamtoimikutele", mis puudutavad tema konkurente (Rhône-Poulenc, CFK, Matthes & Weber, Akzo ja ICI), ning kümmekonnale toimikule, mis sisaldavad vastuseid määruse nr 17 asjaolude asetleidmise ajal kehtinud versiooni artikli 11 alusel esitatud informatsiooninõuetele, muu hulgas neile, mis komisjon saatis teatavatele hageja klientidele. Hageja väidab, et seega takistati teda kontrollimast, kas need toimikud sisaldavad tema kaitse jaoks tarvilikke andmeid, eelkõige Saksa turu konkurentsiolukorra, väidetava kokkuleppe konteksti ja selle mõju kohta konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele. Tõendite hävimine, mille on põhjustanud etteheidetud asjaolude asetleidmisest möödunud aeg, muutis toimikuga tutvumise veelgi olulisemaks.

240 Hageja leiab oma 15. juuli 2005. aasta märkustes, mis ta esitas pärast Üldkohtu kantseleis toimikuga tutvumist, et tal ei ole võimalik öelda, millises ulatuses oleksid toimikust puuduvad dokumendid olnud tema kaitse jaoks tarvilikud. Ta märgib selle kohta, et esiteks tunnistas komisjon viie kausta kadumist sõnaselgelt ning teiseks ei saa komisjon tagada veel praegu tema valduses olevate kaustade täielikkust, kuna puuduvad dokumentide järjekorranumbrid ja nummerdatud loend. Ta järeldab sellest, et vaidlustatud otsus tuleb tervikuna tühistada, kuna Üldkohtul ei ole võimalik selle õiguspärasust kontrollida.

241 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

242 Kõigepealt tuleb rõhutada, et otsuse 91/298 vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses ei koostanud komisjon nummerdatud loendit toimikusse kuuluvatest dokumentidest ning ta edastas hagejale ainult vastuväiteteatisele lisatud süüstavad dokumendid.

243 Komisjon väitis selle kohta kohtuistungil, et teatud asjades kasutati praktikat, mis seisnes selles, et asjaomastele ettevõtjatele saadeti vastuväiteteatis, millele olid toimiku mahukuse tõttu lisatud ainult teatud dokumendid, ning neil ettevõtjatel paluti seejärel tulla komisjoni ruumidesse tutvuma kõigi dokumentidega, mis olid kättesaadavad nummerdatud loendi abil. Sellegipoolest otsustas ettekandja juhtumi puhul, mille alusel tehti otsus 91/298, komisjoni sõnul „lihtsustada menetlust", leides, et kuna kõik aluseks võetud dokumendid edastati koos vastuväiteteatisega, ei ole dokumentidega tutvumine ega seega ka nummerdatud loend vajalik.

244 Tuleb aga meenutada, et komisjon kehtestas oma *kaheteistkümnenda konkurentsipoliitika aruande* lehekülgedel 40 ja 41 toimikuga tutvumise kohta järgmised eeskirjad:

„Komisjon annab menetluses osalevatele ettevõtjatele õiguse tutvuda neid puudutava toimikuga. Ettevõtjaid teavitatakse komisjoni toimiku sisust seeläbi, et vastuväiteteatisele või kaebuse rahuldamata jätmist käsitlevale kirjale lisatakse loetelu kõigist toimikusse kuuluvatest dokumentidest, märkides ära dokumendid või nende osad, millega ettevõtjatel on võimalik tutvuda. Ettevõtjatel palutakse dokumente, millega neil on võimalik tutvuda, uurida koha peal. Kui ettevõtja soovib tutvuda vaid mõne dokumendiga, võib komisjon talle saata neist tehtud koopiad. Komisjon käsitleb konfidentsiaalsetena ja seega konkreetse ettevõtja jaoks juurdepääsmatutena järgmisi dokumente: dokumendid või nende osad, mis sisaldavad teiste ettevõtjate ärisaladusi; komisjoni sisedokumendid nagu memorandumid, eelnõud või muud töödokumendid; mis tahes muu konfidentsiaalne teave, nagu see, mis võimaldab kindlaks teha kaebajad, kes ei soovi oma isikut avaldada, ning teave, mis on komisjonile edastatud eeldusel, et selle konfidentsiaalsus tagatakse."

245 Nendest eeskirjadest tuleneb, et otsuse 91/298 vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses oli komisjonil kohustus võimaldada hagejal tutvuda kõikide süüstavate ja õigustavate dokumentidega, mis ta oli uurimise käigus kogunud, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni sisedokumendid ja muu konfidentsiaalne teave (vt

selle kohta Üldkohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-7/89: Hercules Chemicals *vs.* komisjon, EKL 1991, lk II-1711, punktid 51–54, ning 18. detsembri 1992. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-10/92–T-12/92 ja T-15/92: Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, EKL 1992, lk II-2667, punktid 39–41).

246 Seega tuleb tõdeda, et juhtumi puhul, milles tehti otsus 91/298, kaldus komisjon kõrvale eeskirjadest, mis ta oli endale 1982. aastal kehtestanud, kuivõrd ta ei koostanud toimikusse kuuluvate dokumentide nummerdatud loendit ega võimaldanud hagejal tutvuda kõigi toimikus sisalduvate dokumentidega.

247 Edasi tuleb märkida, et kuna Üldkohus tühistas otsuse 91/298 kinnitamata jätmise tõttu, leidis komisjon, et tal on õigus vaidlustatud otsus vastu võtta haldusmenetlust uuesti alustamata.

248 Järelikult tuleb tõdeda, et komisjon ei edastanud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist hagejale kõiki toimikusse kuuluvaid dokumente, millega tal oli õigus tutvuda, ega palunud tal tulla kõnealuste dokumentidega tutvuma komisjoni ruumides, mistõttu oli haldusmenetlus selles suhtes õigusvastane.

249 Kohtupraktikast nähtub siiski, et menetlusnormi rikkumine rikub kaitseõigusi vaid siis, kui sellel on olnud konkreetne mõju puudutatud ettevõtjate võimalusele ennast kaitsta (Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2223, punkt 55, ja 14. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-210/01: General Electric *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-5575, punkt 632).

250 Neil asjaoludel määras Üldkohus vaidlustatud otsuse peale kohtule esitatud hagi menetluses menetlust korraldavad meetmed, mille eesmärk oli tagada kogu toimikuga tutvumise võimalus, et hinnata, kas komisjoni keeldumine dokumendi avaldamisest või tõendi edastamisest võis kahjustada hageja kaitset (vt selle kohta eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 102).

251 Selle kohta tuleb meenutada, et kuna niisugune analüüs on piiratud esitatud väidete kohtuliku kontrolliga, ei ole selle eesmärk ega tagajärg haldusmenetluses juhtumi täieliku uurimise asendamine. Toimikusse kuuluvatest teatud dokumentidest hiline teadasaamine ei aseta komisjoni otsuse peale hagi esitanud ettevõtjat olukorda, milles ta oleks olnud, kui ta oleks saanud samadele dokumentidele tugineda institutsiooni menetluses kirjalike ja suuliste märkuste esitamisel (vt eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika). Pealegi, kui juurdepääs toimikule on tagatud kohtumenetluse staadiumis, ei pea asjaomane ettevõtja tõendama, et kui ta oleks saanud edastamata jäetud dokumentidega tutvuda, oleks komisjoni otsuse sisu olnud teistsugune, vaid piisab tõendamisest, et kõnealused dokumendid oleksid võinud olla tema kaitse jaoks tarvilikud (Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-199/99 P: Corus UK *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-11177, punkt 128, ja eespool punktis 38 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 318).

252 Käesolevas asjas esitas komisjon Üldkohtu palvel vastuväiteteatise ja sellele lisatud dokumendid. Ta koostas ka nummerdatud loendi dokumentidest, mis kuuluvad toimiku praegusesse koosseisu.

253 Selle kohta tuleb esiteks tõdeda, et toimiku algse koosseisu sisu osas puudub kindlus. Komisjon küll märkis, et toimik selle praeguses koosseisus on koopia toimikust selle algses koosseisus, mis koosnes 1-st kuni 71-ni nummerdatud „alamtoimikust". Samas teatas komisjon siiski Üldkohtule ka, et on olemas üks nummerdamata „alamtoimik" nimega „Oberland Glas".

254 Teiseks tuleb märkida, et komisjon tunnistas sõnaselgelt, et ta on ära kaotanud viis „alamtoimikut" numbritega 66–70. Tema 15. märtsi 2005. aasta kirjast nähtub, et ta jõudis sellele järeldusele, kui ta tuvastas, et tema valduses on „alamtoimikud" 1–65 ja et „alamtoimik" 71 sisaldab vastuväiteteatist.

255 Komisjon teatas oma 18. novembri 2005. aasta märkustes, et on „vähe tõenäoline, et kadunud toimikud sisaldavad õigustavaid tõendeid". Kohtuistungil paluti tal seda lauset täpsustada, mispeale ta märkis, et on „tõenäoline", et kõnealused „alamtoimikud" ei sisalda õigustavaid dokumente, ning et „statistilisest" vaatepunktist ei saa need olla hageja kaitse jaoks tarvilikud.

256 Nendest vastustest nähtub, et komisjon ei ole võimeline iga „alamtoimikutesse" nr 66–70 kuuluva dokumendi koostajat, laadi ega sisu konkreetselt kindlaks tegema.

257 Seega tuleb kontrollida, kas hagejal oli võimalus analüüsida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võivad olla tema kaitse jaoks tarvilikud, ning kas juhul, kui see nii ei olnud, oli õiguse tutvuda toimikuga rikkumine nii oluline, et selle tulemusel muutus nimetatud menetluslik tagatis sisutühjaks. Kohtupraktika kohaselt kuulub õigus tutvuda toimikuga menetluslike tagatiste hulka, mille eesmärk on kaitseõiguste kaitsmine (eespool punktis 17 viidatud I Solvay kohtuotsus, punkt 59), ning see, kui rikutakse õigust tutvuda otsusele eelnevas menetluses komisjoni toimikuga, võib üldjuhul kaasa tuua selle otsuse tühistamise, kui on kahjustatud asjaomase ettevõtja kaitseõigusi (eespool punktis 251 viidatud kohtuotsus Corus UK *vs.* komisjon, punkt 127).

258 Selles suhtes on vaja analüüsida, kas hageja kaitseõigusi kahjustati etteheidete osas, mis talle esitati vastuväiteteatises ja vaidlustatud otsuses.

259 Vastavalt kohtupraktikale tuleb kaitseõiguste rikkumist analüüsida iga juhtumi konkreetsete asjaolude alusel, kuna see sõltub peamiselt etteheidetest, mis komisjon võttis aluseks, et tõendada asjaomasele ettevõtjale süüks pandavat rikkumist (eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 127). Seega tuleb kokkuvõtlikult läbi vaadata sisulised etteheited, mis komisjon vastuväiteteatises ja vaidlustatud otsuses aluseks võttis (eespool punktis 17 viidatud I Solvay kohtuotsus, punkt 60).

260 Samuti on vaja kaitseõiguste rikkumist kontrollida, võttes arvesse argumente, mis asjaomane ettevõtja konkreetselt vaidlustatud otsuse vastu esitas (vt selle kohta eespool punktis 17 viidatud II ICI kohtuotsus, punkt 59).

261 Antud juhul analüüsis Üldkohus käeoleva hagi puhul hageja argumente ja vaidlustatud otsuses sisalduvaid sisulisi etteheiteid ning järeldas, et hageja esitatud väide tuleb tagasi lükata.

262 Kuna hageja ei esitanud hagiavalduses ühtegi argumenti, millega ta oleks vastu vaielnud selle kokkuleppe olemasolule, mida komisjon vaidlustatud otsuses silmas peab, ei võimalda ükski asjaolu eeldada, et ta oleks saanud puuduvatest alamtoimikutest avastada dokumente, mis oleksid võimaldanud tal komisjoni järeldused kahtluse alla seada. Peale selle, kui hageja ei oleks vaidlustatud otsuses nimetatud kokkulepet sõlminud, oleks ta võinud seda hagiavalduses väita, isegi kui tal ei olnud võimalik kogu toimikuga tutvuda. Mis puudutab lõpuks hageja argumenti soodaturu kontrollimise üldise poliitika puudumise kohta, siis tuleb meenutada, et nagu eespool punktis 215 märgiti, võib niisugune tagatiskokkulepe, nagu on kõne all, juba oma määratluse poolest juhtida kaubavood kõrvale kursilt, mille need muidu oleksid võtnud.

263 Seega on alust järeldada, et ei ole tõendatud, et hagejal puudus võimalus uurida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võisid olla tema kaitse jaoks asjakohased. Isegi kui hageja ei saanud tutvuda kõigi uurimistoimikus sisalduvate dokumentidega, ei

takistanud see asjaolu tal käesoleval juhul tagada oma kaitset nende sisuliste etteheidete osas, mis komisjon võttis vastuväiteteatises ja vaidlustatud otsuses aluseks.

264 Järelikult ei ole käesoleva juhtumi asjaoludel alust tühistada vaidlustatud otsust põhjusel, et viis „alamtoimikut", millega hagejal ei olnud kunagi võimalik tutvuda, on toimikust kadunud. Seega tuleb neljanda väite teine osa ning sellest lähtuvalt kogu neljas väide tervikuna tagasi lükata.

2. *Nõuded trahvi tühistamise või vähendamise kohta*

265 Hageja nõuded, mille eesmärk on trahvi tühistamine või vähendamine, jagunevad sisuliselt viieks väiteks, mis puudutavad esiteks rikkumise raskuse ebaõiget hindamist, teiseks rikkumise kestuse ebaõiget hindamist, kolmandaks seda, et komisjon võttis raskendavaid asjaolusid ebaõigesti arvesse, neljandaks kergendavate asjaolude esinemist ning viiendaks trahvi ebaproportsionaalsust, eelkõige pidades silmas aja möödumist.

Esimene väide, et rikkumise raskust on ebaõigesti hinnatud

Poolte argumendid

266 Hageja väidab, et komisjon peab järgima suuniseid määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised

trahvide arvutamise meetodi kohta"). Sellegipoolest, kuna käesoleval juhul on tegemist suuniste vastuvõtmisele eelnenud asjaoludega, ei olnud komisjon üldreeglina kohustatud neid arvesse võtma, välja arvatud kahel juhul: esiteks kui kõnealused suunised võtavad üle komisjoni praktikas välja kujunenud põhimõtted ja teiseks kui suunised pehmendavad komisjoni poliitikat trahvi suuruse kindlaksmääramise osas.

267 Rikkumise raskuse osas ei selgita komisjon, millises ulatuses kujutab väidetav kokkulepe endast turu jagamise kokkulepet, kusjuures selline kvalifikatsioon esineb esimene ja ainus kord vaidlustatud otsuse põhjenduses 62. Peale selle ei võtnud komisjon arvesse asjaolu, et väidetav kokkulepe puudutas ebaolulisi koguseid. Lõpuks ei põhjendanud ega tõendanud komisjon, et asjaomast kokkulepet täideti väga rangetes salastatuse tingimustes.

268 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

269 Kõigepealt tuleb meenutada, et kuigi komisjonil on iga trahvi suuruse määramisel kaalutlusõigus ja ta ei ole kohustatud kohaldama täpset matemaatilist valemit, on Üldkohtul määruse nr 17 artikli 17 alusel EÜ artikli 229 tähenduses täielik pädevus lahendada hagisid, mis on esitatud otsuste peale, millega komisjon on määranud trahvi, ning järelikult võib ta määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada (Üldkohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-1181, punkt 165, ja eespool punktis 208 viidatud kohtuotsus FNCBV jt *vs.* komisjon, punkt 358).

270 Esiteks, mis puudutab suuniste trahvide arvutamise meetodi kohta kohaldamist, siis tuleb meenutada, et kuna otsus 91/298 tühistati menetlusnormi rikkumise tõttu, oli komisjonil õigus võtta vastu uus otsus uut haldusmenetlust alustamata.

271 Kuna vaidlustatud otsuse sisu on peaaegu identne otsuse 91/298 omaga ja kuna need kaks otsust rajanevad samadel põhjendustel, kehtivad vaidlustatud otsuses trahvi suuruse kindlaksmääramise suhtes normid, mis kehtisid otsuse 91/298 vastuvõtmise ajal.

272 Komisjon alustas menetlust uuesti staadiumist, milles menetlusnormi oli rikutud, ning hindamata juhtumit uuesti normide alusel, mida otsuse 91/298 vastuvõtmise ajal veel olemas ei olnud, tegi ta uue otsuse. Uue otsuse vastuvõtmine välistab seega esimese otsuse vastuvõtmisest hilisemate suuniste kohaldamise.

273 Järelikult ei ole suunised trahvide arvutamise meetodi kohta käesolevas asjas kohaldatavad.

274 Teiseks tuleb märkida, et komisjon leidis, et hagejale süüks pandav rikkumine, see tähendab CFK-ga sõlmitud kokkulepe, oli „raske” (vaidlustatud otsuse põhjendus 62).

275 Selle kohta tuleb meenutada, et vastavalt kohtupraktikale peab trahvide suurus sõltuma rikkumise asjaoludest ja raskusest ning rikkumise raskuse hindamine trahvi suuruse

kindlaksmääramisel peab toimuma eelkõige konkurentsipiirangute laadi arvesse võttes (vt Üldkohtu 23. veebruari 1994. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-39/92 ja T-40/92: CB ja Europay *vs.* komisjon, EKL 1994, lk II-49, punkt 143 ja seal viidatud kohtupraktika).

276 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et hagejale süüks pandav tegevus õigustas komisjon poolt selle vähemalt „raskeks" kvalifitseerimist.

277 Kõnealuse kokkuleppe eesmärk oli ju piirata konkurentsi Saksa turul, tagades CFK-le naatriumkarbonaadi teatud koguse ostmise, et säilitada hinnatase.

278 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 58, mille sisu hageja ei vaidlusta, esitati kokkuleppe eesmärki järgmiselt:

„Selle eesmärk oli ilmselgelt luua kunstlikult stabiilsed turutingimused. Vastutasuks hindade valdkonnas sellise tegevuse juurde naasmise eest, mida Solvay ei pidanud kahjustavaks, tagati CFK-le minimaalne osa Saksa turust. Kõrvaldades turult koguse, mida CFK ei suutnud müüa, tagas Solvay selle, et hinnatase ei saanud konkurentsi tõttu langeda. Ettevõtjate juurest kaasa võetud dokumentidest ilmneb selgelt, et kokkulepped viidi ellu ja neil oli soovitud mõju. Niisugused klassikalised „kartelli" tüüpi kokkulepped on juba oma olemuselt konkurentsi piiravad [EÜ] artikli 81 lõike 1 tähenduses."

279 Vastupidi hageja väidetele on tegemist turu jagamise kokkuleppega, kuna asjaomased ettevõtjad leppisid kokku Saksa turul CFK toodangu turuleviimise reguleerimises.

280 Seda liiki keelatud kokkulepped kuuluvad nende kokkulepete näidete hulka, mis on EÜ artikli 81 lõike 1 punktis c otsesõnu tunnistatud ühisturuga kokkusobimatuks. Kohtupraktikas on need kokkulepped kvalifitseeritud ilmseteks konkurentsipiiranguteks (vt selle kohta Üldkohtu 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: European Night Services jt *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-3141, punkt 136, ja 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02–T-51/02: Brasserie nationale jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-3033, punkt 173).

281 Kolmandaks, mis puudutab argumenti, et kokkulepe puudutas ebaolulisi koguseid, siis piisab meenutamisest, et seda argumenti juba kaaluti ja see lükati tagasi (vt eespool punktid 218 ja 219).

282 Neljandaks, mis puudutab argumenti, et kokkuleppe täitmine ei toimunud salaja, siis tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 47 on mainitud järgmist:

„14. märtsil 1989 toimus koosolek, kus osalesid ühelt poolt CFK ja tema emaettevõtja Kali & Salzi ja teiselt poolt DSW kõrgetasemelised esindajad. On väga tähelepanuväärne, et selle koosoleku kohta ei koostatud mingit ametlikku kokkuvõtet ega protokolli. Selle kohta ei leidu ühtegi märki CFK ega Kali & Salzi juures. DSW juurest võeti siiski kaasa seda koosolekut puudutavad lühikesed käsitsi kirjutatud märkmed.”

283 Hageja väidab hagiavalduses sisuliselt, et komisjon „ei põhjendanud ega tõendanud”, et asjaomast kokkulepet täideti väga rangetes salastatuse tingimustes. Komisjon omakorda viitab igasuguse ametliku kokkuvõtte puudumisele ning seda hoolimata asjaolust, et DSW juurest võeti kaasa käsitsi kirjutatud märkmed.

284 Pelgalt ametliku kokkuvõtte puudumine ei võimalda siiski järeldada, et kokkulepet täideti väga rangetes salastatuse tingimustes, eriti kui – nagu komisjon möönab – hageja Saksa tütarettevõtja koostas selle koosoleku kohta sisememorandumi.

285 Järelikult ei saanud komisjon rikkumise raskuse hindamisel arvesse võtta asjaomase kokkuleppe salajast laadi.

286 Võttes arvesse asjaolu, et kõnealune kokkulepe kujutab endast vaieldamatut konkurentsipiirangut, võis komisjon siiski igal juhul hageja toime pandud rikkumise kvalifitseerida raskeks.

287 Järelikult tuleb esimene väide tagasi lükata.

Teine väide, et rikkumise kestust on ebaõigesti hinnatud

Poolte argumendid

288 Hageja sõnul ei ole komisjon mingil viisil tõendanud, et 1990. aastaks oli antud vähimgi tagatis koguste kohta. Seega, eeldusel et rikkumine on tuvastatud, tuleb selle kestust vähendada vähemalt veerandi võrra.

289 Komisjon vastab, et hagejale ja CFK-le 14. märtsil 1990 saadetud vastuväiteteatises oli märgitud, et rikkumine vältab „kuni tänaseni". Ta väidab, et seeläbi andis ta huvitatud ettevõtjatele võimaluse esitada oma seisukoht rikkumise kestuse kohta. Vastuväiteteatisele esitatud vastustes piirdusid hageja ja CFK sellega, et eitasid kokkuleppe olemasolu täielikult, võtmata seisukohta selle kestuse suhtes, ega esitanud talle ühtegi tõendit, mis oleks tal võimaldanud arvata, et rikkumine on lõppenud.

290 Komisjon väidab, et võttes arvesse hageja ja CFK poolt etteheidetele esitatud vastustes sisalduvate argumentide ebatõenäolisust, oli tal seega alust järeldada, et kokkulepe vältas ka 1990. aastal. Selles suhtes viitab komisjon kohtujurist *Sir* Gordon Slynni ettepanekule liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, milles Euroopa Kohus tegi otsuse 7. juunil 1983 (EKL 1983 lk 1825, 1914); ettepanekus märgib kohtujurist, et hetkest, mil keelatud kokkuleppe olemasolu tuvastatakse, eeldatakse selle kokkuleppe vältamist, kuni ei ole tõendatud vastupidist. Käesoleval juhul väidab komisjon, et ta tugines erilistele asjaoludele, mis ei ole seotud kokkuleppe enda laadiga, vaid selgitustega, mis asjaomased ettevõtjad andsid kokkuleppe olemasolu kohta.

291 Lõpuks väidab komisjon, et hageja piirdub kinnitamisega, et komisjon ei tõendanud, et 1990. aastal anti tagatis koguste kohta, märkimata, millal kokkulepe lõppes. Ta juhib tähelepanu veel sellele, et 1989. aastal anti selline tagatis ja kogus suurenes struktuurilise poliitika, mitte konkreetsete tarnete raames.

Üldkohtu hinnang

292 Kõigepealt tuleb märkida, et hageja vaidleb vastu rikkumise lõppemise kuupäevale, kuid ei sea kahtluse alla rikkumise alguskuupäeva, milleks vaidlustatud otsuse resolutsioonis on märgitud „ligikaudu 1987. aasta".

293 Üldkohtu praktika kohaselt tuleb konkurentsi piirava eesmärgiga rikkumise kestuse arvutamisel kindlaks määrata ainult kokkuleppe kehtivuse kestus, see tähendab ajavahemik kokkuleppe sõlmimise kuupäevast kuni selle lõpetamise kuupäevani (eespool punktis 71 viidatud kohtuotsus CMA CGM jt *vs.* komisjon, punkt 280).

294 Rikkumise kestus on EÜ artikli 81 lõike 1 alusel rikkumise mõiste koostisosa, mille tõendamise kohustus lasub peamiselt komisjonil. Kohtupraktika nõuab, et kui puuduvad tõendid, mis otseselt tõendavad rikkumise kestust, siis tugineb komisjon vähemalt tõenditele, mis puudutavad ajaliselt piisavalt lähestikku asetleidnud asjaolusid, nii et võib mõistlikult möönda, et see rikkumine vältas katkematult kahe täpse kuupäeva vahel (Üldkohtu 7. juuli 1994. aasta otsus kohtuasjas T-43/92: Dunlop Slazenger *vs.* komisjon, EKL 1994, lk II-441, punkt 79, ja 16. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-120/04: Peróxidos Orgánicos *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-4441, punkt 51).

295 Tõendamiskohustuse selline jaotus võib siiski varieeruda, kuna ühe poole esitatud faktilised asjaolud võivad kohustada teist poolt esitama selgitusi või õigustusi, ilma milleta võib järeldada, et tõend on esitatud (eespool punktis 294 viidatud kohtuotsus Peróxidos Orgánicos *vs.* komisjon, punkt 53; vt selle kohta ka eespool punktis 224 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 79).

296 Käesoleval juhul märkis komisjon vaidlustatud otsuse artiklis 1, et hageja rikkus EÜ artiklit 81 „seeläbi, et ta osales alates ligikaudu 1987. aastast kuni vähemalt 1990. aasta lõpuni turgude jagamise kokkuleppes". Lisaks viitab ta vaidlustatud otsuse põhjenduses 60 perioodile „alates ligikaudu 1986. aastast kuni 1990. aasta lõpuni".

297 Seevastu vaidlustatud otsuse põhjenduses 2 märkis komisjon, et „alates teadmata kuupäevast 1987. aasta paiku kuni vähemalt 1989. aastani osalesid Solvay ja CFK [EÜ]

artikliga 81 vastuolus olevas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses, mille alusel tagas Solvay aastateks 1987, 1988 ja 1989 CFK-le minimaalse müügikoguse".

298 Järelikult tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsus sisaldab rikkumise lõppemise osas vastuolulisi andmeid.

299 Lisaks on vaidlustatud otsuse osas, mis puudutab tagatiskokkulepet (põhjendused 42–48), mainitud ainult arvandmeid kuni aastani 1989 ning aastat 1990 ei ole rikkumise kestust käsitlevas osas mainitud (põhjendused 63–66).

300 Viidates kohtujurist *Sir* Gordon Slynni ettepanekule kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 290 viidatud otsus Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, väidab komisjon, et kuna ta tuvastas rikkumise toimumise, on selle vältamine eeldatav ning et käesoleval juhul on hageja kohustus tõendada, et kokkulepet 1990. aastal enam ei kohaldatud.

301 Siiski tuleb rõhutada, nagu eespool on märgitud, et komisjoni järeldus, mille kohaselt asjaomane kokkulepe kehtis kuni 1990. aasta lõpuni, sisaldub ainult vaidlustatud otsuse resolutsioonis ja põhjenduses 60, milles on märgitud komisjoni järeldused EÜ artikli 81 rikkumise toimumise kohta, ning sellel järeldusel puudub vähimgi alus nii kokkuleppe kvalifitseerimist (vaidlustatud otsuse põhjendused 53–59) kui kokkuleppe kestust puudutavates põhjendustes (vaidlustatud otsuse põhjendused 63–66). Neil asjaoludel ja võttes arvesse seda, et vaidlustatud otsuses sisalduvad põhjendused on rikkumise lõppemise osas vastuolulised, ei saa komisjoni viidatud eeldust käesolevas asjas kohaldada, kuigi hageja ei ole esitanud ühtegi tõendit selle kohta, et keelatud kokkulepe lõppes 1989. aasta lõpus.

302 Isegi kui oletada, et võivad esineda erilised asjaolud, mille korral tõendamiskohustuse võib rikkumise kestuse osas ümber pöörata (vt selle kohta Üldkohtu 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-25/95, T-26/95, T-30/95 – T-32/95, T-34/95 – T-39/95, T-42/95 – T-46/95, T-48/95, T-50/95 – T-65/95, T-68/95 – T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95: Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-491, punktid 2801–2804), ei tähenda see, et komisjon võiks EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist tuvastavas otsuses loobuda rikkumise lõppemist põhjendatult välja toomast ja esitamast rikkumise kestuse kohta teavet, mis on konkreetsel juhul tema valduses.

303 Kõigest eelnevast tuleneb, et komisjon, kellel tõendamiskohustus peamiselt lasus, ei ole tõendanud, et asjaomane rikkumine vältas kuni 1990. aasta lõpuni.

304 Seetõttu tuleb leida, et asjaomane rikkumine vältas 1987–1989, mitte 1987–1990. Sellest lähtuvalt tuleb vaidlustatud otsuse artikkel 1 tühistada osas, milles on tuvastatud, et hageja rikkus EÜ artikli 81 sätteid seeläbi, et ta osales alates ligikaudu 1987. aastast kuni vähemalt 1990. aasta lõpuni turgude jagamise kokkuleppes.

305 Neil asjaoludel tuleb vaidlustatud otsust muuta, vähendades hagejale määratud trahvi suurust 25% võrra.

306 Sellest lähtudes tuleb trahvi suurust vähendada 750 000 euro võrra.

Kolmas väide, et komisjon võttis raskendavaid asjaolusid ebaõigesti arvesse

Poolte argumendid

307 Hageja sõnul ei põhjendanud ega tõendanud komisjon seda, miks ta kvalifitseeris hageja seisundi asjaomasel turul turgu valitsevaks seisundiks, mistõttu tuleb see kvalifikatsioon tagasi lükata.

308 Lisaks ei ole vaidlustatud otsuses tõendatud, et väidetav rikkumine pandi toime tahtlikult.

309 Komisjon väidab, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 18 ja 22 on mainitud, et hagejal oli turgu valitsev seisund, kuna ta oli juhtiv tootja Saksamaal, kus tema turuosa oli 52%, ja ühenduses, kus tema turuosa oli 60%. Komisjoni sõnul tuleb seda põhjendust hinnata sama kuupäeva kandvat otsust 91/299 silmas pidades.

310 Peale selle on vaidlustatud otsuses mainitud ka rikkumise tahtlikkust. Põhjendusest 58 selgub ju, et pooled olid täiesti teadlikud, et nad osalevad turul konkurentsi piiravas kokkuleppes.

Üldkohtu hinnang

311 Kõigepealt tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjendusest 64 nähtub, et:

„Igale tootjale määratava trahvi suuruse kindlaksmääramisel võttis komisjon arvesse Solvay turgu valitsevat seisundit juhtiva tootjana Saksamaal ja ühenduses. Solvay leidis, et sellisena oli tal eriline vastutus turu „stabiilsuse" tagamisel. CFK oli suhteliselt väike soodatootja, kuid osales kooskõlastatud tegevuses vabatahtlikult."

312 Peale selle on vaidlustatud otsuse põhjenduses 65 märgitud järgmist:

„Rikkumine pandi toime tahtlikult ning mõlemad pooled pidid olema täiesti teadlikud sellest, et nende kokkulepped on ühenduse õigusega vastuolus."

313 Mis puudutab hageja argumenti, et komisjon ei põhjendanud seda, miks ta kvalifitseeris hageja seisundi asjaomasel turul turgu valitsevaks seisundiks, siis tuleb märkida järgmist.

314 Kohtupraktika kohaselt peetakse turgu valitseva seisundi mõistega silmas olukorda, kus majanduslik võimsus, mis annab turgu valitsevas seisundis olevale ettevõtjale võimaluse takistada tõhusa konkurentsi säilimist asjaomasel turul, võimaldades tal tegutseda märkimisväärses ulatuses sõltumatult oma konkurentidest, klientidest ja lõpuks ka tarbijatest. Olenemata sellest, kas tegemist on üksiku ettevõtjaga või kontserniga, on üksusel, kellele kuulub enam kui 50% turust, tõenäoliselt selline

sõltumatus (Üldkohtu 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98–T-214/98: Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, EKL lk II-3275, punktid 931 ja 932).

315 Komisjon aga märkis vaidlustatud otsuses, et „[hageja] on peamine tootja, kellele kuulub peaaegu 60% kogu ühenduse turust" (põhjendus 18) ja et tema turuosa on „Saksamaal 52%" (põhjendus 22).

316 Seega tuleb tagasi lükata etteheide, et vaidlustatud otsuses puuduvad põhjendused hageja turgu valitseva seisundi kohta.

317 Seejärel tuleb märkida, et kui oletada, et hageja esitab sisulise väite turgu valitseva seisundi puudumise kohta, siis see on vastuvõetamatu. Hageja piirdub sellega, et märgib järgmist:

„[Ta] juhib Üldkohtu tähelepanu seisukohtadele, mida ta väljendas hagis, mille [ta] esitas sel päeval EÜ artikli 82 kohases menetluses tehtud otsuse peale ja mis käsitlevad tema turgu valitseva seisundi puudumist asjaomasel naatriumkarbonaadi turul või turgudel. Hageja lisab selle hagi asjakohased leheküljed käesolevale hagiavaldusele."

318 Õiguskindluse ja nõuetekohase õigusemõistmise tagamiseks peavad vastavalt Üldkohtu praktikale selleks, et hagi oleks vastuvõetav, peamised faktilised ja õiguslikud asjaolud, millele tuginetakse, tulenema ühtselt ja arusaadavalt hagiavalduse enda tekstist. Kuigi seda teksti saab teatavate punktide osas põhjendada ja täiendada viidetega hagiavaldusele lisatud dokumentide kindlaksmääratud osadele, ei saa üldine viide muudele kirjalikele dokumentidele, isegi kui need on hagiavaldusele lisatud,

korvata hagiavalduse oluliste elementide puudumist. Peale selle ei ole lisadest hagi alusena käsitletavate väidete ja argumentide väljaotsimine ja kindlakstegemine Üldkohtu ülesanne, kuna lisadel on üksnes tõenduslik ja abistav funktsioon. Kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c sellises tõlgenduses peetakse silmas ka repliigi vastuvõetavuse tingimusi, kuivõrd repliigi mõte on kodukorra artikli 47 lõike 1 kohaselt hagiavalduse täiendamine (eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 39 ja 40).

319 Mis puudutab hageja argumenti, et vaidlustatud otsuses ei ole tõendatud, et väidetav rikkumine pandi toime tahtlikult, ja et otsus ei ole selles küsimuses põhjendatud, siis tuleb esitada järgmised märkused.

320 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole selleks, et EÜ asutamislepingu konkurentsinormide rikkumist saaks pidada tahtlikuks, vaja, et ettevõtja oleks teadlik konkurentsi piiramisest, vaid piisab sellest, kui talle ei saanud olla teadmata, et süüks pandava tegevuse eesmärk oli piirata konkurentsi, ning tähtsust ei ole sellel, kas ettevõtja oli teadlik, et ta rikub EÜ artiklit 81, või mitte (vt eespool punktis 280 viidatud kohtuotsus Brasserie nationale jt *vs.* komisjon, punkt 155 ja seal viidatud kohtupraktika).

321 Seda kohtupraktikat silmas pidades ja turu jagamise kokkuleppe olemasolu tõttu ei saanud hagejale olla teadmata, et asjaomase kokkuleppe eesmärk oli piirata konkurentsi, ning järelikult pandi rikkumine toime tahtlikult.

322 Lisaks tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsus on selles küsimuses piisavalt põhjendatud. Vaidlustatud otsuse põhjendustes 57 ja 58 tuvastas komisjon ju, et asjaomase kokkuleppe eesmärk oli piirata konkurentsi ja et „selle eesmärk oli ilmselgelt luua kunstlikult stabiilsed turutingimused”. Lisaks märkis ta vaidlustatud otsuse põhjenduses 65, et mõlemad pooled pidid olema täiesti teadlikud sellest, et nende kokkulepped on ühenduse õigusega ilmselgelt vastuolus.

323 Järelikult põhjendas komisjon vaidlustatud otsust õiguslikult piisavalt.

324 Tuleb lisada, et on välistatud, et hageja oleks selles küsimuses võinud leida oma kaitse jaoks tarvilikke andmeid kadunud alamtoimikutest.

325 Esiteks, kuna hageja turgu valitsev seisund tuvastati peamiselt talle kuuluva turuosa alusel, ei võimalda ükski asjaolu eeldada, et hageja oleks saanud kadunud alamtoimikutest avastada dokumente, mis oleksid ümber lükanud järelduse, et tal oli naatriumkarbonaadi turul valitsev seisund (vt selle kohta eespool punktis 17 viidatud II ICI kohtuotsus, punkt 61).

326 Mis aga puudutab asjaolu, et rikkumine pandi toime tahtlikult, siis on välistatud, et hageja oleks saanud leida oma kaitse jaoks tarvilikke dokumente kadunud alamtoimikutest, võttes arvesse, et ei ole vaja, et ettevõtja oleks teadlik sellest, et ta rikub EÜ artiklit 81.

327 Seega tuleb kolmas väide tagasi lükata.

Neljas väide, et esinevad kergendavad asjaolud

328 Neljas väide jaguneb kaheks osaks, mis puudutavad hageja koostööd komisjoniga ja seda, et mõju konkurentsile puudub.

Esimene osa, mis puudutab hageja koostööd komisjoniga

329 Hageja kinnitab, et ta tegi uurimises koostööd nii komisjoni käikude ajal tema ruumidesse kui ka komisjoni informatsiooninõuetele vastamisel.

330 Määruse nr 17 artiklis 11 „Informatsiooni nõudmine” on sätestatud:

„4. Soovitud informatsiooni esitavad ettevõtete omanikud või nende esindajad, juriidilistest isikutest äriühingute ning iseseisva õigusvõimeta ühenduste puhul isikud, kes on seaduse või põhikirja järgi volitatud neid esindama.

5. Kui ettevõtja või ettevõtjate ühendus ei esita soovitud informatsiooni komisjoni poolt määratud aja jooksul või annab ebatäielikku informatsiooni, nõuab komisjon otsusega informatsiooni esitamist. Otsuses on täpsustatud, millist informatsiooni soovitakse, määratud tähtaeg, mille jooksul see peab olema esitatud, ja märgitud artikli 15 lõike 1 punktis b ja artikli 16 lõike 1 punktis c ettenähtud trahvid ja õigus otsuse läbivaatamisele ühenduse kohtus.”

331 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et uurimisel koostöö tegemine, mis ei ületa seda, mis tuleneb määruse nr 17 artikli 11 lõigete 4 ja 5 alusel ettevõtjatel lasuvatest kohustustest, ei õigusta trahvi vähendamist (Üldkohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-12/89: Solvay *vs.* komisjon, EKL 1992, lk II-907, punktid 341 ja 342, ning 18. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-241/01: Scandinavian Airlines System *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-2917, punkt 218). Seevastu on vähendamine põhjendatud, kui ettevõtja on esitanud andmeid, mis lähevad tunduvalt kaugemale nendest, mille esitamist komisjon võib määruse nr 17 artikli 11 alusel nõuda (Üldkohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-230/00: Daesang ja Sewon Europe *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-2733, punkt 137).

332 Käesolevas asjas piirdub aga hageja väitega, et ta vastas talle saadetud informatsiooninõuetele. Kuna see tegevus kuulub hageja kohustuste hulka, ei saa see olla kergendav asjaolu.

333 Mis puudutab hageja väidetavat koostööd komisjoni käikude ajal tema ruumidesse, siis tuleb märkida, et ka see tegevus kuulub ettevõtjal lasuvate kohustuste hulka ning ei saa olla kergendav asjaolu.

334 Seega tuleb neljanda väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab seda, et mõju konkurentsile puudub

335 Hageja väidab, et komisjon oleks pidanud arvesse võtma asjaolu, et väidetaval kokkuleppel puudus mõju konkurentsile, arvestades kõnealuseid ebaolulisi koguseid.

336 Selles suhtes piisab meenutamisest, et hageja ja CFK vahelist kokkulepet, mis esindas 1987. aastal 16,57% Saksa turust, ei saa käsitada ebaolulisi koguseid puudutavana (vt eespool punktid 218 ja 219).

337 Seega tuleb hageja argument, millel puudub faktiline alus, tagasi lükata.

338 Järelikult tuleb neljanda väite teine osa ja sellest lähtuvalt ka neljas väide tagasi lükata.

Viies väide, et trahv on ebaproportsionaalne, eelkõige aja möödumist silmas pidades

339 Hageja sõnul oleks komisjon pidanud arvesse võtma asjaolu, et väidetava rikkumise lõpust oli möödunud enam kui 11 aastat. Hagejal tekib küsimus, milline on trahvi karistava iseloomu ja hoiatavuse aktuaalsus, kui ta on oma kaubanduspoliitika vastavalt komisjoni nõuetele ümber kohandanud. Ta ei saa ka aru, kuidas saab trahvi põhjendada selle hoiatava mõjuga kolmandatele ettevõtjatele.

340 Selles suhtes tuleb meenutada, et komisjon leidis õigesti, et hagejale süüks pandav rikkumine oli „raske". Vaidlustatud otsuse põhjenduses 62 märkis ta muu hulgas, et turu jagamise kokkulepped on juba oma olemuselt olulised konkurentsipiirangud ja et käesoleval juhul piirasid omavahel konkurentsi mehhanismi abil, mis oli mõeldud kunstlikult stabiilsete turutingimuste loomiseks.

341 Seega võis komisjon õigusega hagejale trahvi määrata.

342 Puhtalt informatsiooni mõttes tuleb märkida, et kuigi suunised trahvide arvutamise meetodi kohta ei ole käesolevas asjas kohaldatavad, on neis ette nähtud, et „raskete" rikkumiste puhul on trahvi arvutamise võimalik lähtesumma 1–20 miljonit eurot.

343 Mis puudutab aja möödumist, siis tuleneb esimese väite analüüsimisest, et käesolevas asjas järgis komisjon määruse nr 2988/74 sätteid ja mõistliku aja põhimõtet. Seega ei saa komisjonile ette heita, et ta viivitas vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega.

344 Edasi nähtub kohtupraktikast, et konkurentsiõiguse rikkumise eest trahvisumma kindlaksmääramisel peab komisjon arvesse võtma mitte üksnes rikkumise raskust ja juhtumi eripäraseid asjaolusid, vaid ka rikkumise toimepanemise konteksti, ja tagama, et tema tegevus oleks hoiatav eelkõige sellist liiki rikkumiste puhul, mis eriti takistavad ühenduse eesmärkide saavutamist (eespool punktis 290 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *vs.* komisjon, punkt 106, ja Üldkohtu 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/02: Degussa *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-897, punkt 272).

345 Järelikult ei kaota trahv isegi juhul, kui see määratakse uuesti pärast teatud ajavahemiku möödumist, oma karistavat iseloomu ega hoiatavust, kui on tõendatud, et asjaomane ettevõtja rikkus konkurentsiõigust, eelkõige kui tegemist on raske rikkumisega nagu käesolevas asjas.

346 Järelikult tuleb viies väide tagasi lükata.

347 Kokku võttes tuleb vaidlustatud otsus tühistada osas, milles leitakse ebaõigesti, et rikkumine vältas ligikaudu 1987. aastast kuni 1990. aasta lõpuni.

348 Sellest lähtudes tuleb hagejale määratud trahvi suuruseks kinnitada 2,25 miljonit eurot.

Kohtukulud

349 Vastavalt kodukorra artikli 87 lõikele 3 võib Üldkohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

350 Käesolevas asjas tunnistati hageja nõuded osaliselt põhjendatuks. Üldkohus leiab, et käesoleval juhul on asjaoludest tulenevalt õige otsustada, et kolm neljandikku hageja kohtukuludest kannab hageja ise ja kolm neljandikku komisjoni kohtukuludest mõistetakse välja hagejalt ning ühe neljandiku komisjoni kohtukuludest kannab komisjon ise ja üks neljandik hageja kohtukuludest mõistetakse välja komisjonilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS

otsustab:

1. **Tühistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsuse 2003/5/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/33.133 – B: naatrium-karbonaat – Solvay, CFK), artikkel 1 osas, milles on leitud, et Solvay SA rikkus 1990. aastal EÜ artikli 81 sätteid.**

2. **Kinnitada Solvayle määratud trahvi suuruseks 2,25 miljonit eurot.**

3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

4. Jätta kolm neljandikku hageja kohtukuludest tema enda kanda ja mõista temalt välja kolm neljandikku Euroopa Komisjoni kohtukuludest.

5. Jätta üks neljandik komisjoni kohtukuludest tema enda kanda ja mõista temalt välja üks neljandik hageja kohtukuludest.

Meij Vadapalas Dittrich

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 17. detsembril 2009 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse aluseks olevad asjaolud . . . . . II - 4794

Menetlus . . . . . II - 4804

Poolte nõuded . . . . . II - 4809

Õiguslik käsitlus . . . . . II - 4810

1. Nõuded, mille eesmärk on vaidlustatud otsuse tühistamine . . . . . II - 4810

Esimene väide aja möödumise kohta . . . . . II - 4811

Esimene osa, mis puudutab aegumisnormide ebaõiget kohaldamist . . . . . II - 4811

– Poolte argumendid . . . . . II - 4811

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4813

Teine osa, mis puudutab mõistliku aja põhimõtte rikkumist . . . . . II - 4818

– Poolte argumendid . . . . . II - 4818

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4820

Teine väide, et on rikutud olulisi menetlusnorme . . . . . II - 4825

Esimene osa, mis puudutab kollegiaalsuse põhimõtte rikkumist . . . . . II - 4826

– Poolte argumendid . . . . . II - 4826

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4827

Teine osa, mis puudutab õiguskindluse põhimõtte rikkumist . . . . . II - 4829

– Poolte argumendid . . . . . II - 4829

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4830

Kolmas osa, mis puudutab hageja õiguse olla uuesti ära kuulatud rikkumist . . . . II - 4833

– Poolte argumendid . . . . . II - 4833

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4835

Neljas osa, mis puudutab konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega uuesti konsulteerimata jätmist . . . . . II - 4837

– Poolte argumendid . . . . . II - 4837

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4838

Viies osa, mis puudutab konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomitee õigusvastast koosseisu . . . . . II - 4840

– Poolte argumendid . . . . . II - 4840

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4840

Seitsmes osa, mis puudutab erapooletuse, hea halduse ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist . . . . . II - 4841

– Poolte argumendid . . . . . II - 4841

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4842

Kolmas väide, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei ole mõjutatud . . . . . II - 4843

Poolte argumendid . . . . . II - 4843

Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4845

Neljas väide, et on rikutud õigust tutvuda toimikuga . . . . . II - 4848

Esimene osa, mis puudutab kaitse jaoks tarvilike dokumentide esinemist toimikus sisalduvate dokumentide hulgas, millega hageja tutvus menetlust korraldavate meetmete raames . . . . . II - 4850

– Poolte argumendid . . . . . II - 4850

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4851

Teine osa, mis puudutab asjaolu, et hageja ei saanud tutvuda kogu toimikuga . . . II - 4852

– Poolte argumendid . . . . . II - 4852

– Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4853

2. Nõuded trahvi tühistamise või vähendamise kohta . . . . . II - 4859

Esimene väide, et rikkumise raskust on ebaõigesti hinnatud . . . . . II - 4859

Poolte argumendid . . . . . II - 4859

Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4860
Teine väide, et rikkumise kestust on ebaõigesti hinnatud . . . . . II - 4864
Poolte argumendid . . . . . II - 4864
Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4865
Kolmas väide, et komisjon võttis raskendavaid asjaolusid ebaõigesti arvesse . . . . . II - 4869
Poolte argumendid . . . . . II - 4869
Üldkohtu hinnang . . . . . II - 4870
Neljas väide, et esinevad kergendavad asjaolud . . . . . II - 4873
Esimene osa, mis puudutab hageja koostööd komisjoniga . . . . . II - 4874
Teine osa, mis puudutab seda, et mõju konkurentsile puudub . . . . . II - 4875
Viies väide, et trahv on ebaproportsionaalne, eelkõige aja möödumist silmas pidades . II - 4876
Kohtukulud . . . . . II - 4878